

Dr Beata Słobodzian
Zakład Systemów Politycznych
Instytut Politologii
Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytet Gdański

Gdańsk, 20 stycznia 2025r.

Autoreferat

1. Imię i nazwisko

Beata Słobodzian

2. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe

15 stycznia 2004 r. – tytuł doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce uzyskany na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego.

Tytuł rozprawy: *Warunki funkcjonowania systemu samorządu terytorialnego w Polsce*.

Promotor: – prof. dr hab. Adam Gwiazda

Recenzenci: prof. dr hab. Andrzej Chodubski, prof. dr hab. Stanisław Wykrętowicz,

27 czerwca 1997 r. tytuł magistra na kierunku: Politologia i nauki społeczne, specjalizacja: socjalno-samorządowa i edukacji politycznej, uzyskany na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego. Praca magisterska pt. *Rozwój samorządu terytorialnego po roku 1990 na przykładzie gminy Gdańsk*, pod kierunkiem dra Witolda Turnowieckiego

16 lutego 2012 r. ukończyłam studia podyplomowe w zakresie *Menadżer badań naukowych i prac rozwojowych* – zorganizowane przez Polską Fundację Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland” oraz Wyższą Szkołę Ekonomii i Innowacji w Lublinie

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

Po ukończeniu studiów magisterskich zostałam zatrudniona w Instytucie Politologii Uniwersytetu Gdańskiego, w którym pracuję nieprzerwanie do dnia dzisiejszego.

Od 1.04.2004 r. jestem zatrudniona na stanowisku adiunkta w Zakładzie Systemów Politycznych Instytutu Politologii Uniwersytetu Gdańskiego

1.10.1999 – 31.03.2004 r. zajmowałam stanowisko asystenta w Katedrze Teorii Polityki Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego

1.10.1998 – 30.09.1999 r. rozpoczęłam pracę na stanowisku asystenta I roku w Katedrze Teorii Polityki Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego

2009-2011 byłam zatrudniona na umowę – zlecenie w Ateneum. Szkole Wyższej w Gdańsku w charakterze nauczyciela akademickiego

2005-2009 pracowałam (dodatkowe zatrudnienie) w Gdańskiej Wyższej Szkole Humanistycznej w Gdańsku na stanowisku adiunkta

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.)

Osiągnięciem naukowym, które przedstawiam do oceny, jest cykl 19 publikacji powiązanych tematycznie. Wykaz publikacji podaję w układzie problemowym.

Tytuł osiągnięcia naukowego:

***Samorząd terytorialny i samorządność obywateli w czasie przemian systemowych
w Polsce po 1989 roku***

a) Publikacje wchodzące w skład osiągnięcia naukowego:

1. Słobodzian B., *Podział terytorialny jako element organizacyjny państwa*, [w:] *25 lat samorządu terytorialnego. Polska-Pomorze-Chojnice*, pod red. A.Finstera, J.Knopka, Wydawca Urząd Miejski w Chojnicach, Chojnice 2015, s. 46-57.
2. Słobodzian B., *Instytucja samorządu terytorialnego w nowych warunkach ustrojowych – doświadczenie i kierunki zmian*, [w:] *Młode Demokracje. 20 lat transformacji systemowej w Europie Środkowej 1989-2009. Płaszczyzna gospodarcza i polityczna*, pod red. W.Saletry, J.Jarosińskiego, Wydawnictwo UH-P J.K w Kielcach, Kielce 2010, s. 109-119.
3. Słobodzian B., *Decentralizacja systemu władzy – główny problem dyskusji nad reformą administracji publicznej po 1989 r.*, [w:] *Ustrój terytorialny państwa a decentralizacja systemu władzy publicznej*, pod red. A. Lutrzykowskiego, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2012, s. 107-124.
4. Słobodzian B., *Niedokończona reforma? Poszukiwanie nowych rozwiązań modelu samorządu terytorialnego w Polsce*, [w:] *XX lat samorządu terytorialnego w Polsce. Doświadczenia – problemy-perspektywy*, pod red. J. Kowalik i A. Bednarza, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2011, s. 79-90.
5. Słobodzian B., *Cele i zasady reformy administracji samorządowej w 1998 r.*, [w:] *Samorząd terytorialny. Studium politologiczne*, pod red. J.Marszałek-Kawy, Dom Wydawniczy DUET, Toruń 2007, s. 129-147.
6. Słobodzian B., *Zasadniczy podział terytorialny Polski – przygotowanie i realizacja założeń reorganizacji terytorialnej z 1999 roku*, [w:] *Samorząd terytorialny w Polsce i w Niemczech. Struktury, aktorzy, działanie*, pod red. A. Jarosza i O.Kieca, t. 2, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2015, s. 111-124.
7. Słobodzian B., *Gmina-miasto na prawach powiatu- metropolia – w poszukiwaniu efektywnego modelu ustroju miast w Polsce*, [w:] *Wieloaspektowość samorządności gminnej w Polsce*, pod red. B.Nawrota, J. Pokładeckiego, Wydawnictwo Naukowe WNPiD, Poznań 2011, s. 161-168.
8. Słobodzian B., *Miejsce i rola powiatu w polskiej strukturze terytorialnej – dyskusje i spory wokół kształtowania się jednostki*, „Aequias” 2015, nr 3, s. 17-30.
9. Słobodzian B., *Tworzenie się nowych metropolii jako wyzwanie przemian globalnych przykładzie przestrzeni trójmiejskiej*, [w:] *20 lat samorządu terytorialnego w Polsce: sukcesy, porażki, perspektywy*, pod red. K.Mieczkowskiej-Czerniak, K.Radzik-

- Maruszak, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2012, s. 135-144.
10. Słobodzian B., *Dzielnice i osiedla – jednostki pomocnicze miasta gdańska. Specyfika funkcjonowania*, [w:] *Jednostki pomocnicze w polskich gminach. Pozycja, funkcje i wyzwania*, t. 1, pod red. A. Jarosza, B. Springer, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2014, s. 165-176.
 11. Słobodzian B., *Rady młodzieżowe jako forma partycypacji lokalnej – przykład miasta Gdańska*, [w:] *Partycypacja w samorządzie terytorialnym – stan obecny i perspektywy*, pod red. K. Olszewskiej, K. Sidorkiewicza, K. Starańczaka, P. Uziębło, Wydawnictwo Państwowej Szkoły Zawodowej w Elblągu, Elbląg 2021, s. 223-233.
 12. Słobodzian B., *Zmiany w funkcjonowaniu administracji publicznej w Polsce w czasie epidemii COVID-19*, „*Studia Politologiczne*” 2022, nr 2, vol. 64, s. 66-75.
 13. Słobodzian B., *Podstawy prawne nawiązywania i prowadzenia współpracy międzynarodowej przez jednostki samorządu terytorialnego w Polsce*, „*Przegląd Prawa Konstytucyjnego*” 2022, nr 6 (70), s. 273-285.
 14. Słobodzian B., *Recepcja społeczna przemian w funkcjonowaniu administracji publicznej (na przykładzie reformy ustrojowo-terytorialnej w Polsce w 1998 roku)*, [w:] *Europeistyka. Studia i Badania Naukowe*, nr 1, pod red. H. Dubrzyńskiej, Wydawnictwo Ateneum- Szkoły Wyższej w Gdańsku, Gdańsk 2006, s. 229-251.
 15. Słobodzian B., *Formy demokracji bezpośredniej w aktywizowaniu społeczności lokalnej (np. wyborów samorządowych i referendum lokalnego)*, [w:] *Współczesne wyzwania administracji rządowej i samorządowej*, pod red. D. Pleckiej, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2013, s. 57-71.
 16. Słobodzian B., *Dysfunkcjonalność społeczności lokalnych na przykładzie funkcjonowania gdańskich jednostek pomocniczych*, [w:] *Zmierzch demokracji liberalnej?* pod red. K.A. Wojtaszczyka, P. Stawarza, J. Wiśniewskiej- Grzelak, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2018, s. 607-619.
 17. Słobodzian B., *Polish electoral system to self local government – changes and effects*, "Slovak Journal of Political Sciences" 2016, vol. 16, N° 3, s. 266-281.
 18. Słobodzian B., *Political parties and their role in determining a territorial division of Poland*, "Political Preferences" 2015, N° 11, s. 35-49.
 19. Słobodzian B., *The Pomeranian Region: parties and the party structure of the voivodeship sejmik after 1998*, "Polish Political Science. Yearbook" 2011, t. XL, s. 253-273.

Omówienie celu naukowego prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem znacznego wkładu w rozwój dyscypliny nauki o polityce i administracji

Wskazany osiągnięciem naukowym jest cykl powiązanych tematycznie 19 publikacji poświęconych teoretycznym i empirycznym determinantom samorządu terytorialnego w kontekście jego modelu ustroju, funkcjonowania, szeroko rozumianej partycypacji, a także dokonujących się przemian.

W skład wchodzi 6 artykułów naukowych oraz 13 rozdziałów w monografiach zbiorowych. Wszystkie publikacje ukazały się w renomowanych wydawnictwach oraz uznanych i rozpoznawalnych czasopismach naukowych („Polish Political Science. Yearbook”, „Political Preferences”, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego”, „Studia Politologiczne”, „Slovak Journal of Political Sciences”).

Celem przeprowadzonych badań, których rezultaty przedstawiłam w przedkładanym cyklu 19 publikacji, było dogłębne rozpoznanie stanu badań, konceptualizacja omawianych zagadnień, a także dokonanie analiz i syntez. Nadrzędnym przedsięwzięciem było usystematyzowanie wiedzy teoretycznej, a w konsekwencji wskazanie nowych perspektyw badawczych oraz przeprowadzenie autorskich badań empirycznych.

Cykl publikacji pt. *Samorząd terytorialny i samorządność obywateli w czasie przemian systemowych w Polsce po 1989 roku* wnosi istotne treści w rozwój dyscypliny nauki o polityce i administracji. Cykl stanowi nowatorskie i kompleksowe ujęcie problemu badawczego, jakim jest problematyka samorządu terytorialnego i samorządności w okresie przemian systemowych w Polsce po 1989 r.

Ogląd samorządu terytorialnego z punktu widzenia aksjologicznego prowadzi do przekonania, że jest on traktowany jako „strażnik” demokracji, wolności, jako przeciwstawienie się monopolistycznej pozycji organów władzy państwowej.

Innowacyjny charakter badań i poczynionych wniosków przyczynił się do lepszego zrozumienia instytucji samorządu terytorialnego, samorządności, jego roli, znaczenia, a przede wszystkim udziału w sprawowaniu władzy lokalnej i przekazywaniu tej władzy jego mieszkańcom (np. poprzez zróżnicowane formy partycypacji, wybory). W badaniach wykazano, że przyjęty model samorządu terytorialnego nie jest jedyny i ostateczny, i wymaga ciągłych zmian, by efektywnie mógł realizować powierzone mu zadania. „Niedokończona reforma” – powszechnie używane sformułowanie dla trójstopniowego modelu samorządu terytorialnego, wskazuje na konieczność jego modernizacji oraz kontynuację reform.

W badaniach wykazano, że kontynuacja reform winna przebiegać w wielu kierunkach: korekty podziału administracyjnego państwa (np. redukcja liczby jednostek administracyjnych), zmiany zasad ustrojowych samorządu terytorialnego (np. utworzenie metropolii, międzygminnych związków metropolitalnych – rozwiązań służących racjonalnemu funkcjonowaniu ośrodków miejskich i ich otoczenia) oraz wzrostu roli i zaangażowania obywateli w życie lokalne (np. rozbudowanie form demokracji partycypatywnej).

Nie bez znaczenia dla nowatorskiego charakteru prowadzonych badań było odniesienie się do dotychczas pomijanych celów i przedmiotów badań związanych z samorządem terytorialnym i samorządnością obywateli. Poddano krytyce obowiązujące formy partycypacji obywateli, a także niewystarczające dostosowanie aparatu administracji lokalnej w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa (np. pandemia wywołana COVID-19).

Przeprowadzone badania były oryginalne i przyczyniły się do poszerzenia oraz pogłębienia wiedzy w zakresie dyscypliny nauki o polityce i administracji poprzez ukazanie w szerokiej perspektywie znaczenia samorządu terytorialnego i samorządności dla polskich przemian systemowych po 1989 r. Przeprowadziłam liczne badania empiryczne pozwalające na weryfikację hipotez, potwierdzenie bądź zanegowanie dotychczasowego stanu wiedzy.

Poczynione wnioski przyczyniły się do lepszego poznania i zgłębienia tytułowej problematyki, zaś publikacje spotkały się z pozytywnym przyjęciem oraz stały się przyczynkiem dla kolejnych inicjatyw prowadzonych przez badaczy poruszających podobne zagadnienia.

Problematyka zawarta w cyklu publikacji należy do głównych kierunków badawczych w naukach o polityce i administracji. Stanowi istotną oś zainteresowania z perspektywy polskiej, jak i międzynarodowej. Zagadnienia takie jak: samorząd terytorialny, samorządność, podział administracyjny państwa czy aktywność polityczna należą do kluczowych aspektów we współczesnych zdecentralizowanych demokracjach, zarówno w kontekście naukowym, jak i praktycznym. Podjęcie i kontynuacja badań w tym kierunku przyczyniają się do usystematyzowania i poszerzania wiedzy, sformułowania praktycznych wskazówek dla decydentów kreujących oraz uczestniczących w życiu politycznym na szczeblu lokalnym, a także pozwala na ekstrapolację w oparciu o wyniki dokonanych analiz. Prowadzone badania wpisują się we współczesne trendy badawcze oraz aktualne kierunki badań w politologicznej literaturze światowej. Zagadnienia takie jak: samorząd lokalny i regionalny, wspólnota samorządowa, samorządność, partycypacja czy struktura terytorialna państwa przynależą do fundamentalnych zagadnień w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

Uważam, że podjęcie tytułowej problematyki oraz systematyczne prowadzenie pogłębionych analiz w przedstawionym cyklu publikacji stanowią wyraz zainteresowania

najważniejszymi problemami badawczymi oraz uczestniczeniem w krajowym i międzynarodowym dyskursie naukowym.

W celu prawidłowej i efektywnej realizacji założeń w procesie badawczym zastosowano charakterystyczne dla nauk o polityce i administracji metody badawcze. Dobór metod badawczych podyktowany był zasadnością i adekwatnością w osiągnięciu celów badawczych. Wykorzystałam następujące metody badawcze: instytucjonalno-prawną, analizę jakościowo-ilościową, porównawczą.

Głównym celem badawczym było wskazanie zasadniczych determinantów wpływających na funkcjonowanie samorządu terytorialnego i samorządności w okresie przemian ustrojowych po 1989 roku. Uwaga została skupiona na zasadach funkcjonowania samorządu terytorialnego i samorządności. Po drugie – dokonujących się przemianach jego modelu ustrojowego, kompetencyjno-zadaniowego i siatki podziału administracyjnego państwa. Po trzecie, na partycypacji, ze szczególnym uwzględnieniem partycypacji wyborczej na poziomie lokalnym.

Głównym obszarem moich zainteresowań poznawczych jest problematyka podziałów administracyjnych państwa i związanych z tym konsekwencji dla funkcjonowania samorządu terytorialnego. Wątki te stały się przedmiotem moich badań, a analizy z nich wynikające przedstawiłam w artykule *Podział terytorialny jako element organizacyjny państwa*, ([w:] 25 lat samorządu terytorialnego. Polska-Pomorze-Chojnice, pod red. A.Finstera, J.Knopka, Wydawca Urząd Miejski w Chojnicach, Chojnice 2015, s. 46-57).

Podział terytorialny jest konstrukcją, za pomocą której uzyskuje się określony ład przestrzenny w realizacji zadań publicznych. Ma on znaczenie organizacyjne i porządkujące – celem podziału terytorialnego państwa jest stworzenie ram przestrzennych dla funkcjonowania jego organów i instytucji. To właśnie od podziału administracyjnego państwa zaczyna się wyodrębnianie zadań i funkcji, jakie pełnią względem siebie instytucje samorządu terytorialnego i administracji państwowej. Pozwala to nie tylko na sprawne funkcjonowanie instytucji względem siebie, ale także, a może przede wszystkim względem obywatela. Przy czym, zaznaczyć należy, że zachodzi w tym obszarze sprzężenie zwrotne: nie tylko instytucje samorządu oddziałują na obywatela, ale także obywatele wpływają na samorząd. Dzięki swojemu zaangażowaniu obywatele są w stanie udoskonalać instytucje samorządowe, wskazywać kierunki rozwoju „małych ojczyzn”, a wreszcie partycypować w podejmowanych decyzjach i działaniach na poziomie lokalnym. Kluczowe znaczenie dla jakości funkcjonowania państwa miała reforma administracji publicznej z 1998 r. (wprowadzona

w życie od 1 stycznia 1999 r.). Szczególnej analizie poddałam proces przygotowywania reformy – warianty i projekty reorganizacji terytorialnej (liczba jednostek, ich układ przestrzenny) oraz ostateczny jej kształt.

Zasadniczy kierunek tych zmian musiał odpowiadać ramom ustrojowym wyznaczonym przez Konstytucję RP z 2 kwietnia 1997 r. Przesądając o unitarnym charakterze państwa, nie wyznaczała ona jednocześnie w sposób szczegółowy kształtu zasadniczego podziału terytorialnego państwa, ale „przyzwoliła” na jego wielostopniową zmianę. Konstytucyjny przepis art. 164 ust. 2, wprowadzający pojęcie „samorządu lokalnego i regionalnego”, pozwolił na pełną swobodę tworzenia struktur samorządowych. Odnosząc się jedynie do lokalnego i regionalnego charakteru jednostek, nie określono ich liczebności (liczby poziomów), stąd istniała (i nadal istnieje) możliwość utworzenia mocą ustawy nowych struktur terytorialnych. Pozwoliło to na eksperymentowanie z propozycjami (projektami ustaw) reorganizacji terytorialnej państwa, o czym świadczyła liczba zgłaszanych projektów, jak i ich korekt. Uzupełnieniem dla zasadniczego podziału administracyjnego państwa są podziały pomocnicze i specjalne. W ramach podziału pomocniczego realizowane są te zadania terytorialnych organów państwowych, których wykonywanie w jednostkach zasadniczego podziału byłoby nie racjonalne, mało skuteczne. Specjalny podział terytorialny tworzony jest dla realizacji zadań instytucji administracji publicznej o kompetencjach specjalnych (np. administracja wojskowa, celna, skarbową, morską, lasów państwowych), które nie mogą być realizowane w jednostkach zasadniczego podziału terytorialnego. Podziały te tworzy się w celu właściwej i kompleksowej realizacji zadań na obszarze państwa. Mają one przyczyniać się do poprawy jakości wykonywania zadań, funkcjonowania aparatu administracji publicznej. Dlatego też podział ten powinien charakteryzować się trwałością granic administracyjnych, umocowaniem normatywno-prawnym, siłą władztwa administracyjnego oraz zwartością tworzącą ten podział.

Samorząd terytorialny odgrywa bardzo istotną rolę w procesie budowania demokratycznego społeczeństwa obywatelskiego. Jego działalność generuje jakość życia lokalnych społeczności, decyduje o standardzie zaspokajania codziennych ich potrzeb, zwłaszcza w zakresie usług komunalnych oraz życia społeczno-kulturowego, co świadczy o jego istotnej roli ustrojowej, w tym społeczno-gospodarczej. Charakterystykę instytucji samorządu terytorialnego zawarłam w artykule *Instytucja samorządu terytorialnego w nowych warunkach ustrojowych – doświadczenie i kierunki zmian* ([w:] *Młode demokracje. 20 lat transformacji systemowej w Europie Środkowo-Wschodniej 1989-2009. Płaszczyzna gospodarcza i polityczna*, pod red. W. Salety, J. Jarosińskiego Wydawnictwo UH-P J.K w Kielcach, Kielce 2010, s. 109-119). Nadrzędnym celem tego artykułu było wykazanie

niedoskonałości z wprowadzonej reformy administracji publicznej w 1999 r. i wskazanie kierunku zmian. Niezadowolenie z przyjętego i zrealizowanego podziału terytorialnego państwa spowodowało, że podjęto działania zmierzające do wprowadzenia zmian na mapie. Zgodnie z przyjętymi regulacjami prawnymi zobowiązano Radę Ministrów do dokonania oceny nowego podziału wraz z ewentualnymi propozycjami jego zmian. Ostatecznie z dniem 1 stycznia 2001 r. zaczęła obowiązywać nowa siatka podziału przestrzennego. Zmiana ta polegała na powołaniu 7 nowych powiatów oraz przesunięciu 2 gmin do sąsiednich województw. Korekta ta została zaakceptowana przez społeczność oraz przekonała niektóre grupy społeczne, że reforma administracyjno-terytorialna nie zakończyła 1 stycznia 1999 r., a przyjęte jej założenia nie były ostateczne. Podjęto działania nad kolejną reorganizacją terytorialną państwa stopnia wojewódzkiego: proponowano utworzenie województwa środkowopomorskiego i warszawskiego (w granicach administracyjnych miasta stołecznego Warszawy). Na uwagę zasługuje fakt, że w 2003 r. wzmożono działania na rzecz odtworzenia województwa środkowopomorskiego z inicjatywy obywateli. Po zebraniu wymaganej liczby podpisów pod projektem ustawy, wszczęto dalsze etapy postępowania legislacyjnego. Inicjatywa odtworzenia województwa zyskała duże poparcie wśród społeczności projektowanej jednostki – 73% powiedziało „tak”. Niemniej, dalsze prace legislacyjne miały zróżnicowany przebieg i zakończyły się niepowodzeniem.

Także problematyka ustrojowo-funkcjonalna dużych (wielkich) miast stanowiła zainteresowanie reformatorów. W 2008 r. wystąpili oni z propozycją uchwalenia ustawy o metropoliach – podjęto próbę ustanowienia prawno-ustrojowej formy obszarów metropolitalnych. Także i w tej kwestii zgłoszono liczne propozycje rozwiązań, które nie zostały wprowadzone w życie. Polskie doświadczenie w kształtowaniu metropolii, konstruowaniu ustroju prawnego dla wielkich obszarów miejskich, stanowią instrument, służący politycznym manipulacjom. Nie stworzono swoistego lobby na rzecz aglomeracji miejskich, którym w polu widzenia leżałoby dobro i skuteczne funkcjonowanie makrostruktur terytorialnych - „metropolii” wraz z ich otoczeniem przestrzennym. Zmiany i dopracowania wymagały także przepisy zasad finansowania jednostek samorządu terytorialnego, modelu aparatu administracji samorządowej (np. uchwalenie ustawy z 21 listopada 2008 r. *o pracownikach samorządowych*).

Wykazałam, że kolejne zmiany instytucji samorządu terytorialnego dowodzą, że rozwija się i podlega dynamicznym przemianom. Stąd konieczność doskonalenia go, jego prawa, co znajduje odzwierciedlenie w propozycjach (projektach) norm prawnych.

Kontynuując swoje badania, wykazałam, że głównym problemem dyskusji nad reformą administracji publicznej w nowych warunkach ustrojowych był proces decentralizacji systemu władzy (*Decentralizacja systemu władzy – główny problem dyskusji nad reformą administracji publicznej po 1989 r.*, [w:] *Ustrój terytorialny państwa a decentralizacja systemu władzy publicznej*, pod red. A. Lutrzykowskiego, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2012, s. 107-124). Przemiany ustrojowe z lat 1989-1990 stworzyły warunki do przebudowy polskiego systemu administracji publicznej. Zmiany legislacyjne, zapoczątkowane nowelizacją Konstytucji z 22 lipca 1952 r. oraz ustawą z 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym, oznaczały przyjęcie odmiennej doktryny państwa i nowych wartości. Reaktywowany (po ponad 50 latach) samorząd szczebla gminnego dał asumpt i stworzył podstawy do budowy społeczeństwa obywatelskiego oraz organizacji państwa odwołującej się do zasad pomocniczości. Ukonstytuowanie się w 1990 r. gmin było sukcesem w kształtowaniu demokratycznego ustroju państwa, ale stanowiło to dopiero „początek” wyzwań i proces ten wymagał kontynuacji. Zapowiadana reforma administracji publicznej miała gwarantować korzystne przemiany społeczno-ekonomiczne, zburzyć dotychczasowy silnie scentralizowany, funkcjonujący według zasad branżowo-resortowych system. Dwustopniowy podział administracyjny państwa (gminy i 49 województw) nie sprzyjał wykonywaniu przypisanych mu funkcji. Brak ogniwa pośredniego między gminą a województwem zastąpiono administracją specjalną, co spowodowało dysfunkcjonalność systemu jako całości. Świadomość konieczności przebudowy wadliwego systemu administracji publicznej wśród jej inicjatorów oraz w społeczeństwie była powszechna. Plan „naprawczy” modelu administracji był podejmowany przez kolejne ekipy rządowe, przedstawiciele środowisk samorządowych, konsultowany wśród wielu grup społecznych i zawodowych. Za istotny cel uznano usprawnienie funkcjonowania państwa poprzez zastąpienie struktury resortowo-branżowej, silną i sprawną administracją rządową zespoloną. Ponadto, zakładano budowanie instytucji demokratycznej kontroli społeczeństwa obywatelskiego na wszystkich stopniach podziału terytorialnego państwa, który miałby zostać uporządkowany poprzez stworzenie dodatkowych kategorii jednostek. Bezdyskusyjną kwestią było wprowadzenie decentralizacji systemu finansów publicznych.

Podjęłam próbę oceny efektów reformy administracji publicznej z 1998 r. i wskazania kierunku jej kontynuacji. Niestety, niezadowolenie z tak przygotowanej i wprowadzonej w życie reformy administracji publicznej (a także prawny wymóg jej oceny i korekty) wymusiło na władzach poszukiwanie nowych rozwiązań. (*Niedokończona reforma? Poszukiwanie nowych rozwiązań modelu samorządu terytorialnego w Polsce*, [w:] *XX lat samorządu*

terytorialnego w Polsce. *Doświadczenia – problemy-perspektywy*, pod red. J. Kowalik i A. Bednarza, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2011, s. 79-90). Liczne koncepcje, wielość i złożoność propozycji rozwiązań prawnych nie świadczyły o posiadaniu „wizji przyszłego” systemu administracji publicznej, lecz były propozycjami doraźnymi, często lobbowanymi przez gremia polityczne.

Uwagę poznawczą skierowałam na cele i zasady reformy administracyjnej z 1998 r. (*Cele i zasady reformy administracji samorządowej w 1998 r.*, [w:] *Samorząd terytorialny. Studium politologiczne*, pod red. J. Marszałek-Kawy, Dom Wydawniczy DUET, Toruń 2007, s. 129-147). Scharakteryzowałam obowiązujący (do reformy) system administracji publicznej jako dysfunkcyjny, nie adekwatny do wyzwań stawianych w procesie przeobrażeń ustroju państwa. Reformowanie władzy publicznej powinno być podporządkowane zasadniczym zasadom określającym ustrój państwa (demokratyczny, zdecentralizowany, zasada subsydiarności, pomocniczości) i winno prowadzić do pełnej realizacji nowej roli państwa. Przyjęta taktyka działania transformacji ustrojowej powinna odbywać się przy uwzględnianiu aprobowanego w społeczeństwie systemu wartości, odwołującego się do historii, doświadczeń, praktyki ustrojowej wyznaczonej Konstytucją. Wskazałam, że podjęcie decyzji o przeprowadzeniu reformy administracji publicznej państwa miało elementarne znaczenia dla jego rozwoju.

Szczegółnej uwadze poddałam proces przygotowania założeń reorganizacji przestrzennej państwa z 1999 r. W artykule *Zasadniczy podział terytorialny Polski – przygotowanie i realizacja założeń reorganizacji terytorialnej z 1999 roku*, ([w:] *Samorząd terytorialny w Polsce i w Niemczech. Struktury, aktorzy, działanie*, pod red. A. Jarosza i O. Kieca, t. 2, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2015, s. 111-124), omówiłam projekty dla nowego podziału terytorialnego państwa, wskazując na odmienne warianty organizacji dwu- lub trójszczeblowej struktury. Przeanalizowałam wiele różnorodnych propozycji trójszczeblowej koncepcji układu przestrzennego państwa (tylko taki wariant mógł być zrealizowany), co pozwoliło mi na ocenę merytoryczności przygotowanych projektów, a autorom reformy - na wybór „najlepszego” z nich. Wiele sporów budziły propozycje liczby województw, powiatów, ich zasięgu terytorialnego, nazewnictwo jednostek. Ponadto, dokonano analizy porównawczej układu 12 województw z podziałem regionalnym we Francji, Włoszech, Hiszpanii, co doprowadziło do wniosku, że jest on zgodny ze standardami europejskimi i umożliwia rozwój współpracy międzyregionalnej.

Wskazałam, że wielomiesięczne prace nad reorganizacją terytorialną kończyły się fiaskiem, gdyż brakowało zgody liderów partyjnych i chęci współpracy. Ostateczna koncepcja podziału

administracyjnego państwa została zawarta u ustawie z 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału administracyjnego państwa. Obszar Polski został podzielony na 16 województw, 308 powiatów, 2489 gmin, a każdej jednostce nadano charakter samorządowy.

Celem moich badań była diagnoza ustroju miast w Polsce. W artykule *Gmina-miasto na prawach powiatu- metropolia – w poszukiwaniu efektywnego modelu ustroju miast w Polsce*, ([w:] *Wieloaspektowość samorządności gminnej w Polsce*, pod red. B.Nawrota, J. Pokładeckiego, Wydawnictwo Naukowe WNPiD, Poznań 2011, s. 161-168) wskazałam na złożoność problemu, jakim jest ustrój miasta. W 1990 r. wprowadzając ustawę o samorządzie terytorialnym powołano do życia elementarną jednostkę podziału terytorialnego państwa o charakterze samorządowym – gminę. Tym samym wiele polskich miast w swoich granicach administracyjnych otrzymało status gminy. Ustrój, kompetencje i zadania przyznane miastom były tożsame ze „zwykłymi” gminami. Brak odrębnych regulacji prawnych dla np. dużych miast powodował ich dysfunkcjonalność, a tym samym zahamowanie jego rozwoju. W ujęciu historycznym przedstawiłam najważniejsze projekty, programy i ich założenia, które miały służyć rozwiązaniu kwestii miejskiej, np. *Miejski program pilotażowy, Miejskie strefy usług publicznych*. Wskazałam, że twórcom reformy administracyjnej z 1998 r. nie udało się przyjąć rozwiązania satysfakcjonującego miasta – wprowadzenie nowej, specyficznej jednostki „miasta na prawach powiatu” objęło tylko 65 miast. Stopniowo wypracowywano (bez sukcesu) koncepcję kształtowania metropolii, obszarów metropolitalnych, próbując tym samym znaleźć rozwiązanie na dostosowanie dużych miast do dynamicznie postępujących procesów urbanizacji, przemian funkcjonalno-przestrzennych.

Z dużą starannością podjęłam się wyzwania – analizy ustrojowo-funkcjonalnej powiatów w Polsce (*Miejsce i rola powiatu w polskiej strukturze terytorialnej – dyskusje i spory wokół kształtowania się jednostki*, „Aequias” 2015, nr 3, s. 17-30). W programie przywrócenia samorządu terytorialnego określono bezwzględne do spełnienia czynniki warunkujące powstanie sprawnego, autentycznego samorządu terytorialnego. Bezdyskusyjną, gwarantowaną i jedyną jednostką była gmina. Natomiast już w 1993 r. podjęto pierwsze próby przywrócenia powiatów w Polsce. Ich funkcjonowanie rozpoczęło się od 1 stycznia 1999 r., ale na podstawie przepisów przyjętych na potrzeby realizacji reformy administracji publicznej z 1998 r. Powiat jako ogniwo pośrednie (między gminą a województwem) miał realizować wszystkie zadania o charakterze lokalnym, których samodzielnie nie może wykonywać gmina. Przejął dotychczasowe zadania wojewódzkiej i rejonowej administracji rządowej. Wykazałam, że sporną kwestią była liczba powiatów – nie zakładano pełnego odtworzenia mapy powiatowej

z 1975 r. Rozważano utrzymanie liczby powiatów zbliżonej do liczby rejonów administracji specjalnej – ok. 300. Dyskutowano też o zaletach ograniczenia ich liczby do 150. Konsekwencją tak przygotowanej reformy było utworzenie 308 powiatów, których liczba wzrosła o kolejne 7, po dokonaniu korekty podziału administracyjnego państwa w 2001 r.

Kolejnym wyzwaniem stało się uporządkowanie wiedzy o propozycjach utworzenia struktur metropolitalnych w Polsce, wskazując, że proces ten jest nieunikniony. Prowadzono prace legislacyjne nad kilkoma projektami ustaw „o metropoliach”, zgłaszanych przez różne środowiska, ale bez skutku. (*Tworzenie się nowych metropolii jako wyzwanie przemian globalnych przykładzie przestrzeni trójmiejskiej*, [w:] *20 lat samorządu terytorialnego w Polsce: sukcesy, porażki, perspektywy*, pod red. K.Mieczkowskiej-Czerniak, K.Radzik-Maruszak, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2012, s. 135-144). Na przykładzie rozwiązań trójmiejskich -Trójmiejski Obszar Metropolitalny, wykazałam, że nawet bez przyjętych regulacji prawnych „o metropoliach”, takie struktury terytorialno-administracyjne będą „samoistnie” powstawały. Duże miasta wraz z ich otoczeniem wymagają efektywnego zarządzania w skali makro, co może wymusić tworzenie się związków międzygminnych. Następstwem tego procesu będzie stopniowe zanikanie granic wewnątrz związku, a ostatecznie utworzenie „metropolii”. Specyfika funkcjonowania gmin i powiatów wokół Trójmiasta, a także korzystanie z zasobów infrastrukturalnych Gdańska-Sopotu-Gdyni przez otoczenie, przygotowywanie planów zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego stały się przyczynkiem do zawiązania takiej formy współpracy.

Uwagę badawczą skierowałam także w stronę specyficznej formy współdecydowania obywateli w samorządzie terytorialnym jakim jest funkcjonowanie gminnych jednostek pomocniczych (*Dzielnice i osiedla – jednostki pomocnicze miasta gdańska. Specyfika funkcjonowania*, [w:] *Jednostki pomocnicze w polskich gminach. Pozycja, funkcje i wyzwania*, t. 1, pod red. A. Jarosza, B.Springer, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2014, s. 165-176). Celem prowadzonej analizy było ukazanie specyfiki funkcjonowania jednostek pomocniczych miasta Gdańska. Ich odmienność wynikała z przyjętych rozwiązań prawnych na poziomie prawa miejscowego, m.in. zróżnicowanego nazewnictwa (dzielnice i osiedla), zasad funkcjonowania i trybu powoływania organów władzy. Następstwem utworzenia jednostek pomocniczych miały być działające na ich obszarze organy, pochodzące z bezpośrednich wyborów rady dzielnic/osiedli i wyłaniane drogą pośrednią – zarządy. Mimo regulacji prawnej (pierwsza regulacja uchwalona w 1992 r.) normującej procedurę wyborczą nie przeprowadzono wyborów do rad dzielnic/osiedli. Powodem był brak inicjatywy mieszkańców w celu utworzenia rad dzielnic/osiedli. Mechanizm

kształtowania instytucji jednostek pomocniczych stał się formą partycypacji obywateli w życiu gminy. W części deskryptywnej wskazałam na dokonujące się przemiany w układzie przestrzennym miasta Gdańska (zmiana liczby i granic jednostek pomocniczych), w zasadach wyłaniania organów - zmiany regulacji wyborczych, które miały sprzyjać aktywizacji społeczności (redukcja progów wyborczych) oraz wyodrębnienie w budżecie miasta środków finansowych na działalność statutową jednostek, których wysokość uzależniona była od frekwencji wyborczej. Np. jeżeli frekwencja wyborcza przekroczyła 16%, to wysokość funduszu wzrosła o 50% od stawki bazowej. Zasadniczą kwestią prowadzonych przeze mnie badań było zwrócenie uwagi na możliwość współdecydowania mieszkańców w istotnych dla nich sprawach.

Uczestnictwo obywateli w podejmowaniu wszelkich rozstrzygnięć dotyczących ich samych stanowi generalną zasadę społeczeństwa obywatelskiego. Obywatelom tym zapewnia się faktyczną możliwość uczestnictwa w życiu społecznym, np. poprzez prawne gwarancje tworzenia i swobody działalności organizacji obywatelskich, wyłanianie reprezentantów instytucji życia publicznego czy konsultacji. W ramach tego zagadnienia prowadziłam badania dotyczące partycypacji lokalnej młodzieży w Gdańsku. Formą tej partycypacji była organizacja młodzieży – Młodzieżowa Rada Miasta Gdańska działająca przy Radzie Miasta Gdańska.

(Rady młodzieżowe jako forma partycypacji lokalnej – przykład miasta Gdańska, [w:] Partycypacja w samorządzie terytorialnym – stan obecny i perspektywy, pod red. K.Olszewskiej, K. Sidorkiewicza, K. Starańczaka, P.Uziębło, Wydawnictwo Państwowej Szkoły Zawodowej w Elblągu, Elbląg 2021, s. 223-233). Szczególną uwagę zwróciłam na zasady powoływania młodzieżowej rady oraz jej charakter. W pierwszych latach działalności Młodzieżowa Rada Miasta Gdańska była podmiotem o charakterze konsultacyjnym młodzieży szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. W 2015 r. wprowadzono jej nowe definiowanie – ma charakter konsultacyjny i jest reprezentacją młodzieży uczącej się na terenie miasta Gdańska. Nowelizacja przepisów spowodowała, że organ ten stał się reprezentacją młodzieży uczącej się, a nie placówek oświatowych, z których byli wyłaniani jej reprezentanci. Analizując model funkcjonowania rady młodzieżowej w Gdańsku wykazałam, że ta forma partycypacji lokalnej może zwiększyć skuteczność działania władz lokalnych oraz może służyć zbudowaniu mocniejszej bazy społecznej dla władz. Ponadto, powołanie i funkcjonowanie młodzieżowej rady miasta stanowi szansę na zmianę postrzegania i poprawę relacji z władzami gminnymi (My – Oni) oraz wypracowanie formy współpracy. To także forma edukacji obywatelskiej, przygotowania młodzieży do pełnienia roli liderów społecznych.

Kolejnym podjętym przeze mnie problemem badawczym były zmiany zasad funkcjonowania polskiej administracji publicznej w czasie zagrożenia bezpieczeństwa, jakim była epidemia (*Zmiany w funkcjonowaniu administracji publicznej w Polsce w czasie epidemii COVID-19*, „Studia Politologiczne” 2022, nr 2, vol. 64, s. 66-75). Celem badań była próba wskazania, w jaki sposób wirus (choroba COVID-19) wpłynął na funkcjonowanie administracji publicznej? W 2020 r. pojawił się wirus, który w krótkim czasie objął swym zasięgiem cały świat, powodując dużą śmiertelność ludzi, destabilizację i chaos instytucji publicznych. Kluczowe było, w jaki sposób aparat administracji poradzi sobie w tak trudnej i specyficznej sytuacji? Dynamika rozwoju epidemii wymusiła konieczność podjęcia odpowiednich działań, uruchomienia procedur, których elementarnym celem było przeciwdziałanie zakażeniom. Jednym z takich rozwiązań stała się możliwość wykonywania pracy poza miejscem stałego jej wykonywania – na odległość, tzw. praca zdalna. Dokonałam analizy norm prawnych regulujących zasady postępowania „w sprawie ograniczenia w związku z epidemią COVID-19”. Wykazałam, że wprowadzane rozwiązania (do 15 lipca 2021 r. wydano 15 rozporządzeń i 54 razy je znowelizowano) nie zawsze sprawdzały się w praktyce i były wystarczające. Z pewnością upowszechnienie wykorzystania Internetu jako narzędzia komunikowania w administracji należy uznać za pozytywny. Mankamentem były ograniczenia finansowe (np. na zakup nowego sprzętu), techniczne (ok. 72% skontrolowanych podmiotów dysponowało małą liczbą przenośnego sprzętu komputerowego, co uniemożliwiało pracę zdalną), infrastrukturalne (np. jakość łącza internetowego, niski poziom zdigitalizowanych danych), które wręcz uniemożliwiały wykonywanie obowiązków poza miejscem pracy. Zwróciłam uwagę, że wykorzystanie w pracy zdalnej prywatnego sprzętu komputerowego, łącza internetowego stanowi duże zagrożenie dla administracji. Powodem (bardzo często) był brak specjalistycznego oprogramowania antywirusowego i innych zabezpieczeń uniemożliwiających dostęp do systemu osób „trzecich”. Epidemia – przeciwdziałanie jej rozprzestrzenianiu, obnażyła niedostateczne przygotowanie administracji do wypełniania obowiązków w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa.

Obowiązujące w polskim systemie rozwiązania prawne zagwarantowały aktywność międzynarodową jednostek samorządowych poprzez ujednolicone procedury, określone cele i kierunki działania. Zająłam się tą tematyką, by wykazać jak ważne jest rozwijanie współpracy międzynarodowej na poziomie lokalnym (*Podstawy prawne nawiązywania i prowadzenia współpracy międzynarodowej przez jednostki samorządu terytorialnego w Polsce*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2022, nr 6 (70), s. 273-285).

Celem badania było wyjaśnienie, jakie możliwości podejmowania współpracy międzynarodowej posiadają jednostki samorządu terytorialnego w Polsce. Podałam analizie regulacje prawne prawa międzynarodowego m.in. *Europejską Konwencję Ramową o Współpracy Transgranicznej między Wspólnotami i Władzami Terytorialnymi*, *Europejską Kartę Samorządu Lokalnego*, *Europejską Kartę Regionów Przygranicznych i Transgranicznych* oraz prawa polskiego – m.in. ustawy ustrojowe samorządu terytorialnego. Wykazałam, że obowiązujące w Polsce rozwiązania prawne dotyczące współpracy ponadnarodowej struktur terytorialnych dają możliwość tworzenia międzynarodowych podmiotów samorządowych (stowarzyszeń, zrzeszeń, miast bliźniaczych, euroregionów). Z pewnością, dominującym powodem poszukiwania partnerów zagranicznych jest wymiana doświadczeń, która pozwoli na sprawne zarządzanie jednostką, wpłynie na wzrost jakości świadczonych usług, a także pozwoli na pozyskanie nowych środków finansowych. Celem takiej współpracy jest wspieranie rozwoju gospodarczego, zwiększenie ruchu turystycznego, kooperacja w sferze kultur, sportu, edukacji, a także zapobieganie i likwidacja klęsk żywiołowych.

Jednym z aspektów przeprowadzenia reformy administracji publicznej był udział społeczności lokalnej w procesie jej przygotowywania, a następnie wprowadzania w życie. Badanie uczestnictwa, stopnia zaangażowania społeczeństwa w procesie przemian ustrojowych stanowi istotne ogniwo dla poznania istoty zjawiska. W artykule *Recepcja społeczna przemian w funkcjonowaniu administracji publicznej (na przykładzie reformy ustrojowo-terytorialnej w Polsce w 1998 roku)*, ([w:] *Europeistyka. Studia i Badania Naukowe*, nr 1, pod red. H. Dubrzyńskiej, Wydawnictwo Ateneum- Szkoły Wyższej w Gdańsku, Gdańsk 2006, s. 229-251) wskazałam, że przemiany w funkcjonowaniu administracji publicznej realizowane po 1989 r. z jednej strony spotkały się z akceptacją społeczeństwa, jako rzeczywistością przemian ustrojowych. Z drugiej – stały się przedmiotem krytycznego oglądu jako wprowadzenie nowego ładu społeczno-politycznego. Dostarczyłam wiedzy egzemplifikacyjnej, posługując się badaniami przeprowadzonymi przez Ośrodek Badania Opinii Publicznej i Centrum Badania Opinii Społecznej. Wykazałam, że społeczeństwo polskie przywiązane jest do swojej kultury politycznej, a zatem w 1998 r. z dystansem odniosło się do organów państwa, a w tym administracji publicznej. Sondowanie opinii publicznej w trakcie trwania przygotowań do wprowadzenia reformy samorządowej oraz wyciągnięcie wniosków z wyników prowadzonych badań, pozwoliłoby na uniknięcie błędów i niezgodnych z interesem wspólnot lokalnych, decyzji władz państwowych. Społeczności lokalne wykazywały się dużą mobilizacją w działaniu (głównie zgłaszanie niezadowolonych, protestowanie), gdy walczyły o

przynależność terytorialną. Takie działania były podejmowane m.in. w Cieszynie -chęć pozostania w województwie śląskim a nie małopolskim, w Opolskiem – na rzecz pozostawienia województwa opolskiego. Naruszanie granic samostanowienia, wkroczenie władz centralnych w sferę działania zbiorowości powodowało powstawanie konfliktów. Liczba postulowanych zmian oraz sposób, w jaki chciano je wymóc wskazywały organom władzy centralnej błędy, jakie zostały popełnione przy kreśleniu siatki województw, powiatów. Na podstawie analizy wyników badań udowodniłam, iż w programie reformy administracji nie uwzględniono w praktyce elementu publicznej dyskusji ze społeczeństwem, co z pewnością pozwoliłoby uniknąć wielu emocjonalnych postaw, zachowań.

Poruszonym przeze mnie problemem poznawczym była tematyka aktywizowania społeczności lokalnych poprzez formy demokracji bezpośredniej (*Formy demokracji bezpośredniej w aktywizowaniu społeczności lokalnej (np. wyborów samorządowych i referendum lokalnego)*, [w:] *Współczesne wyzwania administracji rządowej i samorządowej*, pod red. D. Pleckiej, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2013, s. 57-71). Celem podjętego badania było wskazanie w jaki sposób instytucje demokracji bezpośredniej kształtują społeczność lokalną? W jakim stopniu przyjęte rozwiązania prawne w polskim systemie ustrojowym „zachęcają” obywateli do samodecydowania i angażowania się w podejmowanie istotnych dla nich wyzwań? Wskazałam, że formy demokracji bezpośredniej jak partycypacja wyborcza, referendum lokalne, konsultacje społeczne, tzw. zebrania otwarte dają możliwość uczestnictwa obywateli w lokalnym życiu publicznym. Dane statystyczne jednoznacznie wskazują na małe (ale stopniowo wzrastające) zainteresowanie się społeczności instytucjami demokracji bezpośredniej. Niwelowanie zjawiska absencji obywateli w życiu publicznym należałoby rozpocząć od procedury wyborczej – zmiany zasad prawa wyborczego (frekwencja wyborcza w wyborach do organów samorządowych nie przekroczyła 50% od 1990 r.). Dokonując analizy zasad prawa wyborczego do organów samorządowych w kolejnych elekcjach z lat 1990- 2010, wykazałam dużą częstotliwość jego zmian. Podkreśliłam, że nowelizacje ordynacji wyborczych najczęściej następowały w roku wyborczym, co negatywnie wpływało na odbiór społeczny. Zdecydowana większość nowelizacji prawa miała charakter polityczny a nie faktycznej dbałości o jakość wyborczą. W kolejnych elekcjach wyborczych znaczące zmiany objęły swym zasięgiem regulacje dotyczące takich spraw, jak: czynne i bierne prawo wyborcze, strukturę komisji wyborczych, komitety wyborcze, finansowanie kampanii wyborczych, zgłaszania list kandydatów, zmianę metody przeliczania głosów (z Sainte-Laguë na d'Hondta), ustalenie progu wielkości gminy dla systemu mieszanego – większościowo-proporcjonalnego. Potwierdzeniem tej tezy były wyniki badań ankietowych (z 2007 r.),

w których ok. 53% głosujących uczestniczenie w wyborach samorządowych uznało za swój obywatelski obowiązek, a dla 9% ankietowanych to przyzwyczajenie.

Instytucja referendum lokalnego postrzegana jest jako forma aktywizująca społeczności lokalne do podejmowania działań. Wykazałam, że mimo obowiązywania referendalnych rozwiązań prawnych, to prawo to wykorzystywane jest sporadycznie. Do najczęściej inicjowanych należą referenda odwoławcze ciał przedstawicielskich. Głównym powodem ich inicjowania były konflikty na linii mieszkańcy – władze lokalne (m.in. arogancja i hipokryzja władzy, stosowanie praktyk monopolistycznych mających na celu osiągnięcie korzyści materialnych przez radnych, utrata społecznego zaufania). Z przekonaniem mogę stwierdzić, że niskie zaangażowanie społeczności lokalnych w procesie współdecydowania wynika z braku właściwej edukacji obywatelskiej, a także nieumiejętnego wykorzystania środków komunikacji (Internet, media). Proces edukacji powinien opierać się na przygotowaniu rozbudowanych i długoterminowych programów kształtowania społeczeństwa obywatelskiego.

W kolejnych badaniach podjęłam tematykę partycypacji społeczności lokalnej np. funkcjonowania gminnych jednostek pomocniczych (*Dysfunkcjonalność społeczności lokalnych na przykładzie funkcjonowania gdańskich jednostek pomocniczych*, [w:] *Zmierzch demokracji liberalnej?* pod red. K.A. Wojtaszczyka, P. Stawarza, J. Wiśniewskiej- Grzelak, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2018, s. 607-619). Celem badania było wykazanie czy funkcjonowanie jednostek pomocniczych w Gdańsku sprzyja kształtowaniu aktywnego społeczeństwa? Dla podjęcia oceny gdańskiej społeczności nakreśliłam historię kształtowania się jednostek pomocniczych miasta (pierwszy podział administracyjny miasta przyjęto w 1992 r.). Wykazałam, że zmiany na mapie administracyjnej Gdańska (zmiany w podziale, rosnąca liczba dzielnic/osiedli) wraz z korektą przepisów o ich funkcjonowaniu, nie przyczyniły się do wzrostu zaangażowania obywateli. Specyfika rozwiązań dla Gdańska polega na tym, że to mieszkańcy decydują o przeprowadzeniu wyborów do rad dzielnic/osiedli, jeśli co najmniej 10% mieszkańców z prawem wyborczym złoży podpis pod wnioskiem o utworzenie jednostki pomocniczej. Frekwencja przy urnach wyborczych do rad dzielnic/osiedli rzadko kiedy przekroczyła 20%. Mimo stosowania „zachęt” (diety dla członków zarządu dzielnicy, dodatkowe środki finansowe na działalność statutową jednostki) do włączenia się mieszkańców w funkcjonowanie rad dzielnic/osiedli, to partycypacja ta jest na niskim poziomie. Świadomość i przekonanie, że sami „biorą władzę w swoje ręce” nie stanowi argumentu na rzecz podjęcia

W kolejnym opracowaniu (*Polish electoral system to self local government – changes and effects*, "Slovak Journal of Political Sciences" 2016, vol. 16, N° 3, s. 266-281) dokonałam

analizy problematyki wyborów władz na poziomie lokalnym. W porządku chronologicznym, rozpoczynając do 1990 r. – pierwszych wyborów samorządowych, poddałam analizie zasady i mechanizmy procedur wyborczych. Przyjęcie takiej koncepcji miało istotne znaczenie dla wyjaśnienia, dlaczego cyklicznie odbywające się wybory władz lokalnych cieszą się niskim uczestnictwem. Szczegółowo omówiłam kolejne nowelizacje prawa wyborczego, które miały miejsce przed każdą elekcją wyborczą, co bez wątpienia przyczyniło się na postrzeganie wyborów jako „walki dla siebie, o siebie i swoich”. Wykazałam, że podmioty decyzyjne w kwestii nowelizacji norm wyborczych kierowały się partykularnym interesem – ile mandatów mogą uzyskać? a nie dobrem ogółu (społeczności lokalnej).

Interesującym problemem poznawczym jest badanie – czy i jaką rolę odgrywają partie polityczne w reorganizacji terytorialnej państwa? W artykule *Political parties and their role in determining a territorial division of Poland* ("Political Preferences" 2015, N° 11, s. 35-49) wykazałam, że w procesie projektowania i przygotowywania reformy administracyjnej państwa z 1998 r., ugrupowania polityczne miały istotny wpływ na jej kształt. Były autorami projektów ustaw o podziale Polski na województwa – spierały się co do ich liczby, nazwy, położenia geograficznego. Np. PSL dążył do utworzenia dwustopniowego podziału administracyjnego państwa z 25 województwami. SLD opowiadało się za 49 województwami, a koalicja rządząca za 12 jednostkami w trójstopniowym układzie przestrzennym. Akceptacja podziału państwa na 16 województw była swego rodzaju kompromisem politycznym, natomiast kolejne próby odtworzenia województw (Środkowopomorskie, Warszawskie) stanowiły walkę o poparcie w wyborach.

Ważnym z punktu widzenia tożsamości regionalnej są wybory władz samorządowych województwa. Podjęłam się wyzwania – analizy wyborów do sejmiku województwa pomorskiego po 1998 r. (*The Pomeranian Region: parties and the party structure of the voivodeship sejmik after 1998*, "Polish Political Science. Yearbook" 2011, t. XL, s. 253-273). W warstwie teoretycznej dokonałam przeglądu obowiązujących norm prawa wyborczego dla elekcji wyborczych do sejmiku wojewódzkiego w latach 1998-2010. Scharakteryzowałam (także w układzie tabelarycznym) podmioty rywalizujące o mandaty, liczbę uzyskanych głosów i mandatów w okręgach wyborczych. Należy pamiętać, że liczba okręgów wyborczych i mandatów do sejmików województw została zredukowana po pierwszej elekcji. Dla województwa pomorskiego liczba okręgów zmalała z 8 do 5, a liczba wybieranych radnych z 50 do 33. Miało to istotne znaczenie dla partii politycznych, gdyż musiały inaczej zaplanować strategię swojego działania w walce o władzę. Tożsamością województwa pomorskiego są

wyniki wyborów – jako kolebka narodzin „Solidarności” zwycięzcami w wyborach są jej kontynuatorzy.

Podsumowując powyższy cykl badań, dążyłam do dokładnego rozpoznania uwarunkowań teoretycznych, zaprojektowania na ich podstawie oryginalnych badań oraz ich realizacji w oparciu o dane empiryczne. W swoich dociekaniach za najbardziej interesujące uważałam aspekty funkcjonowania samorządu terytorialnego i samorządności, kształtowania podziału terytorialnego państwa, a także form partycypacji na poziomie lokalnym. Dążyłam do poszerzenia wiedzy naukowej w zakresie modeli ustroju samorządu terytorialnego i dokonujących się ich przemian, zasadności i logiki podziałów administracyjnych państwa oraz demokracji partycypacyjnej. Poruszana problematyka wydaje się mieć perspektywę do dalszego zgłębiania i poszerzania badań.

Omówienie pozostałych zainteresowań badawczych

Poza problematyką funkcjonowania samorządów terytorialnych, która jest głównym obszarem badawczym naukowo zajmuję się także kwestiami powiązаныmi z tą tematyką. Za takowe uważałam problem funkcjonowania samego systemu politycznego, społecznych i cywilizacyjnych uwarunkowań społeczeństw i społeczności lokalnych oraz problematykę udziału kobiet w życiu społeczno-politycznym. Uważam, że analiza poszczególnych problemów badawczych w tych obszarach badawczych pozwala na holistyczne spojrzenie na kwestię samorządności. Badania te zaowocowały także serią publikacji. Po uzyskaniu stopnia doktora opublikowałam 38 pozycji odnoszących się do tematyki będącej głównym i pobocznym obszarem zainteresowań badawczych, a które nie zostały uwzględnione w zestawie opracowań wskazanych w cyklu 19 opracowań. Uważam te pozycje za dokonania naukowo-badawcze pozwalające w szerszy sposób spojrzeć na kwestie funkcjonowania samorządów w Polsce w okresie przemian ustrojowych.

Do pozostałych publikacji, poza wymienionymi w cyklu publikacji, które ukazały się po uzyskaniu stopnia doktora, można zaliczyć 38 pozycji stanowiących istotne ilościowo i jakościowo dokonania naukowo-badawcze. Na powyższą liczbę składa się:

- 1 monografia,
- 3 współredagowane monografie zbiorowe,
- 7 artykułów w czasopismach naukowych,

- 14 rozdziałów w monografiach zbiorowych,
- 3 hasła w leksykonie,
- 11 artykułów recenzyjnych.

Prezentowana monografia (B. Słobodzian, *Współczesny system samorządu terytorialnego w Polsce*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2005, ss. 229; dodruk w 2007 roku) stanowi uaktualnioną wersję rozprawy doktorskiej. W monografii podjęłam się rozpoznania naukowego jednej z podstawowych dyscyplin ustrojowo-prawnych współczesnego państwa, jaką jest samorząd terytorialny. Jego reaktywowanie (tylko na poziomie gminnym) w 1990 r. stało się przyczynkiem do podjęcia dalszych działań celem rozszerzenia zasady decentralizacji państwa. Wyzwania te były też swoistym przeciwstawieniem się scentralizowanemu systemowi zarządzania przez aparat władzy państwowej, który został zanegowany w 1989 r. w czasie przemian ustrojowych w Polsce. W analizie poznawczej dużo uwagi poświęciłam koncepcji trójstopniowego podziału władzy administracyjnej – przygotowanie do reformy administracji publicznej z 1998 r. Usystematyzowałam wiedzę o ujawniających się propozycjach, koncepcjach oraz ich przesłankach, uzasadnieniach, racjach, a także próbach urzeczywistniania w praktyce przeobrażeń ustrojowych. Ostateczny kształt nowego podziału administracyjnego Polski przyjęto w połowie 1998 r., a stał się on obowiązujący od 1 stycznia 1999 r. Wprowadzono podział trójstopniowy na jednostki: gminy, powiaty, województwa, przy czym województwom nadano dualny charakter władzy, tj. samorządowy i rządowy. W realizacji nowej koncepcji zdecentralizowanego państwa ujawniły się sprzeczności interesów politycznych, gospodarczych oraz kulturowo osadzone w tradycji. Tworząc poszczególne jednostki posłużono się określonymi kryteriami, które nie zawsze odpowiadały tradycji lokalnej. Interesujące są wyniki badań określające stosunek społeczeństwa wobec przemian. Wykazano nikłe zainteresowanie społeczeństwa polskiego przemianami ustrojowymi, a w tym reformą administracyjną w kraju. Krytyce poddano stan poinformowania społeczeństwa nt. założeń reformy, uprawnień „nowego” samorządu terytorialnego, podważając tym samym szanse jej powodzenia. Nakreśliłam tendencje przemian w funkcjonowaniu samorządu lokalnego i regionalnego, m.in. na przekazywanie niektórych uprawnień administracji rządowej na rzecz jednostek samorządowych.

W monografii *Politologiae Miscellanea. W świecie wielu rzeczywistości* (pod red. A. Chodubskiego, A. Frączek, B. Słobodzian, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2011, ss. 479) ukazano interdyscyplinarność politologii, wyrażając przekonanie, że szeroki, holistyczny ogląd zjawisk i procesów politycznych jest w stanie rozpoznawać tę rzeczywistość zgodnie

z prawem i powołaniem *stricte* naukowym. W prezentowanych studiach i materiałach dostarczono wiedzy faktograficznej, eksplanacyjnej i predyktywnej o zjawiskach dziedzictwa i teraźniejszości życia kulturowo-cywilizacyjnego, a w tym – przede wszystkim politologicznego. Inicjatorem powstania publikacji był prof. dr hab. Andrzej Chodubski. Do współpracy zaprosił wielu badaczy zagadnień politologicznych (przemian kulturowo-cywilizacyjnych, myśli politycznej, kultury politycznej, komunikacji społeczno-politycznej, przemian europejskich, polityki społecznej i gospodarczej, a w tym lokalizmu). Zdaniem prof. A. Chodubskiego płaszczyzną łączącą wszystkie studia i materiały jest podkreślenie, że współczesne procesy uniwersalizacji, globalizacji, a w tym zorientowane na unifikację w istotnym stopniu dotyczą symboli i idei. Wspólnie z Panem Profesorem dokonałam wyboru zgromadzonych tekstów naukowych, zgodnie z przyjętymi kryteriami. Prof. A. Chodubski uporządkował je tematycznie. Ponadto, moim zadaniem było redagowanie tekstów oraz ich korekta.

Realizując swoje badania w obszarze samorządu terytorialnego i samorządności opublikowałam 6 artykułów w czasopismach naukowych. W artykule *Aparat administracji publicznej: idea i praktyka urzędnicza* („Cywilizacja i Polityka” 2008, nr 6, s. 48-53) wskazywałam na rolę urzędu – jako formy wykonywania administracji publicznej w kształtowaniu postaw obywatelskich. Krytycznej ocenie poddałam stan polskiej administracji publicznej – m.in. jej rozbudowaną strukturę, nieadekwatny do oczekiwań sposób rekrutacji kadry urzędniczej, wpływy polityczne. Wskazałam, że destruktywny model urzędniczego aparatu administracyjnego powoduje zakłócenia w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego.

Zmiany administracji publicznej podyktowane reformą z 1998 r. były obserwowane i oceniane przez społeczeństwo, o czym jest artykuł *Obywatelskie postawy lokalne wobec reformy administracji publicznej w Polsce z 1998 r.* („Aequitas” 2014, nr 2, s. 21-41). Wielokrotnie mieszkańcy danej jednostki terytorialnej państwa „wypowiadali się” (spotkania, głosowania, protesty, pisanie listów do ministerstwa) o przynależności ich terytorium do planowanej nowej struktury terytorialnej – powiatu, województwa. Najczęściej takie zdarzenia miały miejsce, gdy społeczność lokalna wyrażała swoje niezadowolenie z planowanego podziału administracyjnego. Przedstawiłam na podstawie badań prowadzonych przez OBOP i CBOS, że społeczeństwo nie wykazywało zainteresowania toczącymi się pracami nad reorganizacją terytorialną państwa i miało nikłą wiedzę w tej kwestii. Tylko 34% badanych było zwolennikami reformy administracyjnej państwa. W artykule *Aktywizowanie społeczności lokalnej – problemy z wykorzystaniem zasad demokracji bezpośredniej* („Studia Gdańskie.

Wizje i rzeczywistość” 2013, t. X, s.210-225), wskazałam, że udział obywateli w podejmowaniu wszelkich rozstrzygnięć dotyczących ich samych stanowi generalną zasadę społeczeństwa obywatelskiego. Zapewnienie im faktycznej możliwości uczestnictwa w życiu społecznym, np. poprzez ustawowe gwarancje tworzenia i swobody działania organizacji obywatelskich, wyłaniania przedstawicieli instytucji życia publicznego, referendum, konsultacje jest istotnym czynnikiem w kształtowaniu „jakości” społeczności lokalnych. Analizując zasady procesu wyborczego i wyniki frekwencji samorządowych elekcji wyborczych, wykazałam, że w polskich warunkach brakuje długoterminowych programów edukacji i aktywizacji obywateli.

Mankamenty funkcjonowania samorządu lokalnego i samorządności zawarłam w artykule *Major Dilemmas and Increasing Dysfunctions of the Polish Local Government Model* („Polish Political Science Yearbook” 2016, vol. 45, s. 219-230). Wykazałam, iż w ciągu 25 lat od powołania instytucji samorządu terytorialnego, wiele kwestii jego funkcjonowania nie zostało w sposób ostateczny rozwiązanych. Nie każda nowelizacja prawa samorządowego oznaczała poprawę jakości i efektywności dla samorządu. M.in. wieloletnie kontrowersje wokół projektu powołania „metropolii” w Polsce, uchwalenie nowego przepisu wyborczego – Kodeksu wyborczego z 5 stycznia 2011 r., który miał zastąpić wszystkie dotychczasowe ustawy – ordynacje wyborcze.

Pogłębioną analizę kształtowania się „metropolii” w Polsce zawarłam w artykule *Górnośląsko-Zagłębiowska metropolia jako pionier w kształtowaniu polityki metropolitalnej w Polsce* („Nowa Polityka Wschodnia” 2022, nr 3, s. 131-144). Celem moim było wykazanie: czy powołanie do życia związku metropolitalnego (na przykładzie Śląska) stanowi remedium na reorganizację terytorialną państwa? Uchwalenie ustawy w 2015 r. o związkach metropolitalnych przyczyniło się do powołania jedynej takiej struktury – Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, która miała być wzorcem dla kolejnych projektów metropolitalnych. Analiza udowodniła, że ta nowatorska forma związku gmin jest strukturą organizacyjno-funkcjonalną wypełniającą lukę w realizacji zadań na rzecz społeczności lokalnej. Realizacja zadań jako wspólnych – „metropolitalnych” (np. komunikacja lokalna, wywóz śmieci, ochrona przyrody) a nie pojedynczych gmin, ma duże szanse na ich skuteczne i efektywne wypełnienie.

W dotychczasowej pracy badawczej opublikowałam również 14 rozdziałów w monografiach zbiorowych. W dwóch pierwszych poruszana tematyka wpisuje się w prowadzony przeze mnie nurt badawczy i dydaktyczny, ponieważ dotyczy szeroko pojętej

partycypacji na poziomie lokalnym. Dokonałam w nich analizy rozwiązań prawnych, gwarantujących uczestnictwo obywateli w podejmowaniu decyzji dotyczących ich samych (*Formy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym na poziomie lokalnym*, [w:] *Obywatele w aspekcie fenomenologicznym*, pod red. M. Durzewskiej, H.A. Kretka, Racibórz 2016, s. 141-149; *Instytucje demokracji bezpośredniej w generowaniu społeczności lokalnej*, [w:] *Stan i perspektywy demokracji bezpośredniej we współczesnym świecie*, pod red. M. Marczewskiej-Rytka, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2011, s. 241-257). Jedną z form partycypacji jest instytucja referendum lokalnego - omówiłam zasady jego przeprowadzania oraz prezentując referenda lokalne w ujęciu historycznym wykazałam, że nie cieszy się ono dużą powszechnością i skutecznością. Utrudnieniem dla skuteczności referendum jest wysoki (30%) próg frekwencji. Coraz większym zainteresowaniem mieszkańców cieszą się konsultacje społeczne, zebrania otwarte, a budżet obywatelski staje się coraz istotniejszym narzędziem w dyskursie władze lokalne – mieszkańcy. Wzmożenie aktywności społeczności lokalnych odbywa się także przez ich czynny udział w cyklicznie przeprowadzanych wyborach od organów stanowiących, a od 2002 r. – do gminnych organów wykonawczych samorządu terytorialnego. Zwróciłam uwagę na częste zmiany norm prawa wyborczego do organów władzy samorządu terytorialnego i ich wpływ na kształt lokalnej sceny politycznej oraz zainteresowanie nimi wyborców. Podkreśliłam, że zmiany te, jak i sposób ich wprowadzania nie służą jakości procesu wyborczego.

Obecnie wiele uwagi poświęca się aktywizowaniu i zaangażowaniu kobiet w życiu politycznym. Temu zagadnieniu poznawczemu poświęciłam rozdział pracy *Kobiety we władzach samorządowych* ([w:] *Tożsamość. Polityka. Biznes. Kobiety w przestrzeni publicznej*, pod red. S. Bykowskiej, K. Kamińskiej-Moczyło, Pomorska Szkoła Wyższa w Starogardzie Gdańskim, Starogard Gdański 2014, s. 115-129). Wzrost uczestnictwa kobiet w życiu publicznym podyktowany jest zmieniającą się rzeczywistością – procesy modernizacyjne i wymuszone przez nie rewolucje w sferze obyczaju, polityki, reformami instytucjonalnymi. Wielokrotnie „zabezpiecza” się uczestnictwo kobiet w sferze publicznej poprzez rozwiązania prawne, np. wprowadzanie kwot wyborczych, gwarantujących im reprezentatywność w ciałach przedstawicielskich. W ujęciu tabelarycznym przedstawiłam dane „aktywności” kobiet w lokalnej polityce.

Swoje zainteresowania badawcze rozwijam w kontekście oceny stanu i wskazania na niedoskonałości funkcjonowania społeczności lokalnych, co wykazałam w publikacjach (*„Niedoskonałość” prawa samorządowego – kontrowersje funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego*, [w:] *Prawne i społeczne problemy samorządu terytorialnego*,

pod red. S.Gwoździewicz i B. Mydlowskiej, Warszawa 2015, s.83-93; *Kontrowersje wokół systemu wyborczego/mechanizmów wybierania do jednostek samorządu terytorialnego*, [w:] *Administracja publiczna. Wybory samorządowe 2014*, pod red. D.Pleckiej, Z. Osmólskiej, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015, s. 27-37). Szczególną uwagę zwróciłam na zawartość prawa wyborczego, które wielokrotnie zmieniane nie przyczyniło się do wzrostu aktywności wyborczej obywateli. Wykazałam, że zmiana m.in. „konstrukcji” kart do głosowania (pojedynczy arkusz lub książeczka), ich koloru, wielkości, umieszczenia pouczenia na karcie, wprowadzenia głosowania korespondencyjnego i przez pełnomocnika stanowią zachętę (lub nie) do uczestniczenia w wyborach. Wątpliwości i nieczytelność budzi system mieszany (większościowo-proporcjonalny) do lokalnych organów władzy. Ponadto, brak perspektywicznego podejścia do miejsca i roli miast w państwie skutkuje „prowizorką” ich funkcjonowania, np. co dalej z miastami grodzkimi? czy obszary metropolitalne są potrzebne? Czy zmian wymaga podział stopnia wojewódzkiego? Czy Warszawa powinna mieć status województwa?

Swoje zainteresowanie, fascynację reformą administracji publicznej w Polsce w 1998 r. – jej przyczynami, przebiegiem oraz następstwami wykazałam w opublikowanych tekstach naukowych, wydanych w pracach zbiorowych (*Nowe koncepcje kształtowania instytucji samorządu terytorialnego w Polsce*, [w:] *Samorząd terytorialny. Ale jaki?*, pod red. A. Lutrzykowskiego, Toruń 2009, s.178-189; *Nowy model samorządu terytorialnego w Polsce po 1990 roku*, [w:] *Europa Środkowa. Central Europe*, pod red. K. Żarny, Oświęcim 2015, s. 171-186; *Reforma administracji publicznej jako wyzwanie przemian ustrojowych w Polsce po 1989 roku*, [w:] *Sukces czy porażka roku '89? Wokół polskiej myśli politycznej i ustrojowej czasu transformacji*, pod red. M. Kaute, Oświęcim 2011, s.87-100; *Przygotowanie dr reformy administracji publicznej – cele i zasady administracji samorządowej w 1998 roku*, [w:] *Między tradycją a modernizacją. Teoria i praktyka badań politologicznych państw euroazjatyckich. Księga Jubileuszowa dedykowana profesorowi Tadeuszowi Bodio*, pod red. A. Wierzbickiego, Warszawa 2021, s. 207-225; *Stosunek społeczeństwa wobec przemian administracji publicznej w 1998 roku*, [w:] *Transformacja ustrojowa w Europie Środkowo-Wschodniej. Przyczyny – wymiary – kierunki*, pod red. S. Wróbla, Toruń 2010, s. 317-339). Wykazałam, jak dużą rolę dla współczesnego demokratycznego i zdecentralizowanego państwa ma instytucja samorządu terytorialnego. Potrzebę odtworzenia samorządności uzasadniano, odwołując się do kategorii ideologicznych, politycznych i społecznych. Podstawowe założenia powołania samorządu terytorialnego zostały wynegocjowane w toku obrad „Okrągłego Stołu”, między przedstawicielami ówczesnej strony rządzącej a opozycyjnej. Powołanie samorządów

gminnych, będące pierwszą reformą ustrojową demokratycznej Rzeczypospolitej, zapoczątkowało proces przebudowy organizacji i instytucji państwa. Wymagało to dostosowania struktur instytucjonalnych i prawnych do nowych zadań, ograniczenia kontroli administracji państwowej w stosunku do obywateli, działalności gospodarczej. Główne rozwiązania ustrojowe przewidywały uznanie gminy za wspólnotę mieszkańców z mocy prawa, przyznając jej terytorium zgodnie z podziałem administracyjnym państwa.

Kolejne jego zmiany wskazują, że samorząd terytorialny rozwija się i podlega dynamicznym przemianom. Stąd wynika konieczność doskonalenia go, co znajduje odzwierciedlenie w propozycjach np. nowelizacji ustaw, przygotowaniu nowych założeń reformy administracyjnej.

Zapowiadana reforma administracji publicznej miała zagwarantować korzystne przemiany społeczne i gospodarcze w Polsce. System administracyjny (1990-1998) funkcjonował według zasad branżowo-resortowych, przeważających nad układem terytorialnym. Ponadto niewłaściwy podział zadań i kompetencji między administrację rządową i samorząd gminny, a także między poszczególnymi „poziomymi” władzami wpłynął negatywnie na autorytet władzy publicznej. Świadomość konieczności rozbudowania administracji samorządowej była powszechna wśród jej inicjatorów i praktyków samorządowych, a także w społeczeństwie. Realizacja przygotowywania projektów reformy administracji publicznej rozpoczęła się po jesiennych wyborach parlamentarnych w 1997 r. – utworzeniu rządu Jerzego Buzka. Rywalizacja, co do nowej struktury państwa, kompetencji i zadań nowych jednostek samorządu terytorialnego zakończyła się przyjęciem ustawy z 13 października 1998 r. *-Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną.*

Przygotowanie i przeprowadzenie reformy administracyjnej wiązało się z aktywnym uczestnictwem społeczności. M.in. w tym celu powołano Departament Wdrażania i Monitorowania Reformy Administracji Publicznej, którego zadaniem było rozpowszechnianie informacji na temat reformy. W akcji informacyjnej skierowanej do obywateli przygotowano plakaty, ulotki, bezpłatną infolinię telefoniczną. Jak wynika z badań sondażowych społeczeństwo nie czuło się poinformowane w stopniu zadowalającym o założeniach i realizacji reformy administracyjnej. Z pewnością przedłużający się proces jej przygotowania, medialne doniesienia o sporach i konfliktach w trakcie jej opracowywania nie przysłużyły się wzrostowi aktywizacji obywateli. Podałam przykłady społeczności, która walczyła o zachowanie przynależności swojego terytorium do danej jednostki administracyjnej (m.in. Opole, Bydgoszcz, Toruń).

Ważne miejsce w przemianach samorządu terytorialnego odgrywają wzorce, zapożyczenia z innych systemów samorządowych (*Samorząd terytorialny w Królestwie*

Szwecji, [w:] *Samorząd terytorialny w Europie Zachodniej*, pod red. L. Rajcy, Warszawa 2010, s. 227-237; *System samorządu terytorialnego w Republice Austrii...*, s.143-157; *Samorząd terytorialny w federalnej strukturze Republiki Austrii*, [w:] *Politologiae Miscellanea. W Świecie wielu rzeczywistości*, pod red. A. Chodubskiego, A. Frączek, B. Słobodzian, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, s. 138-151). Analizując współczesny model samorządu terytorialnego w Austrii i Szwecji - państwa federalnego i unitarnego, wykazałam jakie są podobieństwa i różnice w ich funkcjonowaniu, w czym wyraża się ich indywidualizm rozwiązań ustrojowo-funkcjonalnych, a także – jaki jest poziom aktywizacji obywateli.

W systemie politycznym wpływową instytucją jest administracja publiczna, której funkcjonowanie powiązane jest z procesem przemian społeczno-politycznych. Zakłada się, że administracja publiczna jest wyodrębnioną sferą aktywności instytucji państwowych, społecznych i prywatnych, służących zaspokajaniu potrzeb obywateli. Coraz częściej postrzega się jako usługodawcę wobec społeczeństwa, a urząd – będący formą organizacyjno-wykonawczą, kształtowany jest na jej potrzeby. W pracy pt. *Idea powołania urzędniczego aparatu administracji publicznej* ([w:] *Administracja publiczna w Europie małych ojczyzn*, pod red. K. Kiczki, Poznań 2009, s. 165-171) scharakteryzowałam strukturę aparatu administracji samorządowej na poziomie gminnym, powiatowym, wojewódzkim, poddałam analizie zasady rekrutacji do kadry urzędniczej. Wykazałam, że obowiązujące rozwiązania prawne rekrutacji urzędników samorządowych nie były pozbawione uchybień, co skutkowało wadliwymi rozstrzygnięciami konkursowymi. Współczesny proces budowania urzędniczego aparatu administracyjnego zależy od wielu czynników. Czynniki te wywierają destruktywny wpływ na funkcjonowanie i jakość administracji publicznej, powodują zakłócenia w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego, uzależniają je od działań natury politycznej.

W artykule *The Spanish model of state decentralization – principles of functioning of self-local government* (współautorstwo z Valentyną Hodlewską, «Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne» 2024, nr 4, vol. 84, s. 151-171) ukazałam specyfikę hiszpańskiego samorządu lokalnego. Wskazałam, że w Hiszpani osiągnięto optymalną równowagę pomiędzy centralizacją a decentralizacją, która zależy od porządku podziału kompetencji między władzą centralną, regionalną a organami samorządu lokalnego, zakresu jego kompetencji oraz zasad współdziałania z władzami państwowymi i regionalnymi.

Interesującym doświadczeniem badawczym było przygotowanie i opracowanie 3 haseł do *Leksykony polskich partii politycznych* (pod red. R. Glajcara, A. Turskiej-Kawy, W. Wojtasika, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2017). Jestem autorką haseł: *Partia Zielonych* (s. 280-283), *Partia Zielonych Rzeczypospolitej Polskiej* (s. 283-286), *Ruch dla*

Polski (s. 476-478), których układ treści został przygotowany zgodnie z wytycznymi redaktorów *Leksykonu*. Dostarczyłam uporządkowanej wiedzy faktograficznej o partiach politycznych, ich działalności, władzach, uczestnictwie w życiu publicznym – głównie w rywalizacji wyborczej.

Uzupełnieniem tej aktywności jest redakcja monografii pośrednio odnoszących się do problematyki samorządności. Współpraca naukowa przy redakcji książki *Kobieta w życiu kulturowym Polski i świata* (pod red. A. Chodubskiego, A. Frączek, B. Słobodzian, Wydawnictwo Gdańskiej Wyższej Szkoły Humanistycznej, Gdańsk 2012, ss. 288) stanowiła interesujące wyzwanie poznawcze. W pracy tej zaprezentowano refleksję dotyczącą ról pełnionych przez kobiety w życiu politycznym, gospodarczym, społecznym, kulturowym, postrzeganych w różnym czasie i przestrzeni. Wskazano, że wyobrażenia o rolach społecznych kobiet i mężczyzn kształtowane w długim procesie dziejowym nie przystają do wymogów współczesności. Uleganie stereotypom ogranicza wartości demokratyczne „wolności i wyboru” oraz prowadzi do nierównego traktowania jednostek, a w tym do naruszania ich niezbywalnej godności.

Druga z współredagowanych pozycji to monografia *Pomorze i świat w XX wieku. Między historią a politologią. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Gąsiorowskiemu* (pod redakcją naukową B. Słobodzian, J. Ocha, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2023, ss. 323).

To cykl artykułów poświęcony tematyce najnowszej historii - bliskiej zainteresowaniom Jubilata. Zawiera teksty poświęcone wydarzeniom sprzed i w czasie II wojny światowej, funkcjonowaniu państwa polskiego po 1945 r., działalności aparatu administracji bezpieczeństwa państwa (m.in. werbowanie agentów).

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Uczestnictwo w konferencjach naukowych

Znaczącym elementem dotychczasowej działalności naukowej było prezentowanie wyników badań podczas wystąpień konferencyjnych. Brałam czynny udział w międzynarodowych i krajowych kongresach, seminariach i konferencjach naukowych.

W latach 2004-2024 wygłosiłam 5 referatów w języku angielskim na międzynarodowych konferencjach naukowych i seminarium naukowym. Do najważniejszych z nich warto zaliczyć prezentację wyników badań na prestiżowych konferencjach organizowanych przez *Cyberpolityk Journal*, *Association for Human Rights Education*, *Institute of Political and Security Sciences University of Szczecin* and *Istanbul Medeniyet University (Turcja)* oraz seminarium naukowym - The 6th PPSY (Polish Political Science Yearbook) International Seminar *The Future of Electoral Systems* (Toruń 2017).

Wyniki swoich badań prezentowałam także w trakcie konferencji odbywających się w Polsce. Po uzyskaniu stopnia doktora – od 2004 r. wystąpiłam z 71 referatami, w tym na Kongresach Politologii w: Poznaniu (2012), Krakowie (2015), Lublinie (2018), Wrocławiu (2023) oraz innych uznanych i wiodących ośrodkach akademickich w Polsce.

Powierzano mi aktywną rolę w prowadzeniu paneli tematycznych, a także byłam ich autorką/inspiratorką, m.in. podczas IV Ogólnopolskiego Kongresu Politologii „Państwo w czasach zmiany” (Lublin, 18-20 września 2018 r.) – panel: *Zasada pomocniczości w dobie kryzysu* oraz jako dyskutant w panelu *Tendencje zmian samorządu terytorialnego w Europie Środkowej i Wschodniej – w kierunku decentralizacji czy (re)centralizacji*. W 2022 r. w trakcie trwania V Ogólnopolskiego Kongresu Politologii „Polityka ładu. Polityka chaosu” (Wrocław, 21-23 września 2022 r.) byłam organizatorką i moderatorką panelu *Innowacje w przestrzeni miejskiej*.

Zainteresowanie badawcze wykazuję i pogłębiłam uczestnicząc w cyklicznie odbywających się konferencjach naukowych. Do takich należała, organizowana w latach 2012-2018 przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Administracja publiczna.....*(co roku miała inny podtytuł).

W zaplanowanej na 17-19 listopada 2024 r. *8th Istanbul Bosphorus International Conference on Cybersecurity, Cyberpolitics and Social Sciences* (Turcja) – poza wygłoszeniem referatu, pełniłam rolę moderatora panelu Session-4 A: *Human Rights in Digital Age*.

Uczestnictwo w konferencjach stanowi dla mnie ważne ogniwo w prezentacji i konfrontacji własnych wyników badań, a także daje możliwość poznania nowych kierunków obszarów badawczych, co skłania mnie do dalszych poszukiwań rozwiązań ustrojowo-funkcjonalnych samorządu terytorialnego.

Udział w międzynarodowych projektach badawczych

Mając na uwadze priorytety i kierunki rozwoju naukowego, starałam się rozwijać współpracę międzynarodową i uczestniczyć w projektach badawczych. Swoje pierwsze kroki dla rozpoczęcia współpracy międzynarodowej podjęłam w 1999 r. – ukończyłam *Kurs liderów kółek samokształceniowych*, który był podstawą do prowadzenia zajęć/seminariów. Szkolenie zostało zorganizowane przy współpracy szwedzkiego Vänsterns Solidaritets Forum w Sztokholmie, Kvarnby Folkhögskola w Malmö, Uniwersytetu Gdańskiego oraz Gdańskiego Towarzystwa Polsko-Szwedzkiego. Pierwsze zajęcia odbywały się w Polsce – słuchaczami byli nauczyciele szkół ponadpodstawowych, samorządowcy, liderzy organizacji non-profit. Tematyka prowadzonych przeze mnie zajęć dotyczyła: ogólnych wiadomości o Unii Europejskiej, jej organizacji, zasadach działania, a także o założeniach nowej reformy administracji publicznej w Polsce. W latach 2000-2005 odbyłam spotkania seminaryjne w Malmö (Szwecja), Kopenhadze, Kolding i Odense (Dania). Szczególnym zainteresowaniem Szwedów i Duńczyków cieszyła się wprowadzana w życie polska reforma administracji publicznej, jej funkcjonowanie w kolejnych latach – a gro zadawanych pytań dotyczyło form partycypacji społeczności lokalnych, dualnego modelu województwa.

Zaplanowane były kolejne spotkania m.in. w Helsinborgu (Szwecja), Aarhus (Dania), ale nie doszły do skutku z powodu zgonu 2 członków. Był to powód dla wstrzymania (a w rzeczywistości) zakończenia współpracy.

W okresie 2007-2008 w ramach współpracy międzynarodowej prowadziłam badania, których celem było poznanie gruzińskiej tożsamości kulturowo-cywilizacyjnej, rozpoznanie zasad funkcjonowania państwa – a w szczególności kształtowania się młodej demokracji, reaktywowania instytucji samorządu lokalnego. Stronę gruzińską reprezentował p. George Gamkrelidze - stypendysta Fundacji Sorosa. Fundacja ta jest siecią niezależnych fundacji działających w wielu regionach świata. Jej celem jest tworzenie w państwach „społeczeństw otwartych”, polegających m.in. na poszanowaniu prawa, demokratycznie wybranych władzach, poszanowaniu praw mniejszości. G. Gamkrelidze wielokrotnie uczestniczył w zajęciach prowadzonych przeze mnie oraz osobiście prowadził niektóre z nich (dotyczące specyfiki ustroju Republiki Gruzji, aktualnej sytuacji politycznej w państwach b. ZSRR, zagadnień podziałów terytorialnych na obszarze b. republik radzieckich). Wyniki badań wykorzystałam w procesie dydaktycznym, przygotowaniu wystąpień konferencyjnych. Dalsze założenia współpracy (publikacja monografii, przygotowanie seminarium naukowego) nie zostały zrealizowane, z powodu niewywiązania się strony gruzińskiej z umowy.

W 2017 r. rozpoczęłam przygotowywanie kursu e-learningowego pt. *Miejsce i rola samorządu terytorialnego w Unii Europejskiej*, składającego się na kurs pt. *Wyzwania polityczne dla obszaru Unii Europejskiej* w ramach międzynarodowego projektu „Energy for the Future. European Studies to Challenges in the European Union” (nr 587453-EPP-1-2011-PL-EPPJMO-MODULE). Projekt ten współfinansowany był ze środków Komisji Europejskiej w ramach Jean Monnet Programme. Kurs ten trwał: 1.09-2017 – 31.08.2020 r. Z uwagi na duże zainteresowanie i zapotrzebowanie na edukację „samorządową”, w ramach tego projektu prowadziłam zajęcia fakultatywne *Lokalny wymiar polityki klimatyczno-energetycznej Unii Europejskiej*, którego słuchaczami byli studenci trzech kierunków studiów w Instytucie Politologii UG.

Ponadto, zostałam zaproszona i pełniłam tę rolę jako ekspert w seminariach naukowych organizowanych w ramach projektu badawczego *H2020 Local Government and the Changing Urban-Rural Interplay LoGov* – partnerami projektu były m.in. Universite de Fribourg (Szwajcaria), Universidad Autonoma de Madrid (Hiszpania), Ludwig-Maximilians-Universitaet Muenchen (Niemcy), Nalas Reseau des Associations Nationales de Pouvoirs Locaux del Europe du sud est (Francja), Universidad Nacional de General San Martin (Argentyna), South African Local Government Association (RPA), University of Technology Sydney (Australia), Uniwersytet Warszawski. Projekt zakończył się 30.08. 2024 r.

Efektem tych spotkań było wykorzystanie przeze mnie zdobytej nowej wiedzy o przemianach samorządu terytorialnego w innych państwach i przygotowanie referatów wygłaszanych podczas konferencji naukowych, a także jako uzupełnienie materiału dydaktycznego.

Od 2012 r. brałam udział w cyklicznych międzynarodowych konferencjach poświęconych administracji publicznej. W latach 2012-2018 organizatorzy konferencji – Wydział Politologii i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Fundacja Wspierania Współpracy Międzynarodowej im. Prof. Czesława Mojsiewicza, Centrum Badań Wschodnich, ze szczególną uwagą i dociekliwością podejmowali tematykę modelu funkcjonowania i przemian administracji publicznej, poszukiwali odpowiedzi na jej „usprawnienie” - w dyskusjach uczestników, opublikowanych pracach pokonferencyjnych. Temat przewodni każdej konferencji odnosił się do istotnych aspektów jej funkcjonowania, co pozwoliło mi na rzetelne i kompetentne poznanie analizowanych zagadnień. Brałam udział w corocznych spotkaniach, prezentując i publikując swoje wyniki badań, dyskutując i polemizując wobec stawianych tez dla modelu funkcjonowania administracji publicznej.

Nowym otwarciem na współpracę międzynarodową było przyjęcie zaproszenia do czynnego uczestnictwa w cyklicznie odbywającej się konferencji *Istanbul Bosphorus*

International Conference on Cybersecurit, Cyberpolitics and Social Sciences w Turcji. Jest ona jedną z najważniejszych konferencji poświęconej cybernetyce i polityce. Celem tego wydarzenia jest omówienie szerokiego spektrum zagadnień, które odpowiadają zróżnicowanym wyzwaniom stojącym przed różnymi sektorami: polityką, finansami, bezpieczeństwem, administracją publiczną, transportem, telekomunikacją, produkcją, służbą zdrowia. Organizatorami są: Centrum Badań nad Cyberpolityką, Stowarzyszenie Edukacji o Prawach Człowieka (AHRE), Wydział Prawa Uniwersytetu w Stambule, Uniwersytet Szczeciński. Od 2020 r. jestem stałym jej uczestnikiem, na międzynarodowym forum prezentuję swoje wyniki badań, popularyzuję zagadnienia związane z polskim samorządem terytorialnym i samorządnością.

Udział w ogólnopolskich projektach badawczych

Na zaproszenie naukowców Uniwersytetu Śląskiego byłam wykonawcą w nowatorskim projekcie badawczym przygotowującym opracowanie polskich partii politycznych. Projekt ten trwał od 2014 do 2017 r. i zakończył się opublikowaniem *Leksykonu polskich partii politycznych*, pod redakcją naukową Rafała Głajcara, Agnieszki Turskiej-Kawy, Waldemara Wojtasika, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2017. Projekt finansowany był z środków własnych Uniwersytetu Śląskiego.

Leksykon polskich partii politycznych jest kompleksowym zestawieniem charakterystyk partii politycznych funkcjonujących w Polsce po 1989 r. Został on przygotowany we współpracy ze wszystkimi wiodącymi ośrodkami politologicznymi w Polsce. Do współtworzenia leksykonu zaproszono specjalistów podejmujących w swej refleksji naukowej problematykę politycznej reprezentacji. Leksykon obejmuje 359 partii politycznych, działających w Polsce w okresie przełomu ustrojowego i po nim. Każda z nich została zaprezentowana według szczegółowego schematu jakościowego i ilościowego. Dzięki takiemu ujęciu praca ma nie tylko wartość merytoryczną, ale również komparatystyczną w zakresie wszystkich zaprezentowanych podmiotów. W każdym haśle szczegółowo porusza się historię partii, jej strukturę organizacyjną w odwołaniu do funkcjonujących w literaturze przedmiotu modeli, fundament ideologiczny i programowy aktywności danej partii, analizę jakościową i ilościową wyborów oraz gabinetów, w których dana partia brała udział, oraz charakterystykę wywodzących się z niej polityków, pełniących najważniejsze funkcje państwowe.

W projekcie tym odpowiadałam za przygotowanie materiału źródłowego i opracowanie 3 haseł – charakterystyk partii politycznych (Partia Zielonych, Partia Zielonych Rzeczypospolitej, Ruch dla Polski).

W ogólnopolskim projekcie badawczym dotyczącym samorządowego systemu wyborczego w wybranych państwach pełniłam rolę wykonawcy w latach (2016-2019). Celem tego projektu była analiza i komparastyka zasad prawa wyborczego, mechanizmów jego stosowania w elekcjach wyborczych do lokalnych organów władzy. Zadaniem partnerów projektu było przygotowanie opracowania naukowego, w którym szczególną uwagę zwracano na „inne” (odmienne niż w Polsce) procedury przeprowadzania elekcji wyborczych. Wyniki badań mogły stać się przyczynkiem do weryfikacji i zmiany polskiego prawa wyborczego np. w kwestii technik wyborczych (m.in. wielkość, kolor kart do głosowania, sposób oddania głosu, czas trwania otwarcia lokali wyborczych, możliwość uczestnictwa w wyborach poza miejscem zamieszkania). Przygotowałam podrozdział *Wybory do samorządu terytorialnego w Holandii: regularność elekcji wyborczych w zmieniającej się rzeczywistości społeczno-politycznej*, który został zamieszczony w publikacji pod redakcją Karoliny Tybuchowskiej-Hartlińskiej (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), *Wybory do samorządu terytorialnego – analiza wybranych państw*, Wydawnictwo Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2019). Projekt ten finansowany był przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w ramach grantu uczelni.

Obecnie wykorzystuję swoje kompetencje badawcze jako wykonawca w projekcie badawczym *Regiony i ich samorządy. Tradycja, rola, reprezentacja mieszkańców* (nadal trwa). Jego organizatorami są: Towarzystwo Edukacji Obywatelskiej, Uniwersytet Wrocławski. Projekt ten dofinansowany jest ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Edukacji i Nauki w ramach Programu „Nauka dla Społeczeństwa II”. Celem projektu jest systematyczne prowadzenie ogólnopolskich badań dotyczących wyborów do sejmików województw. Po każdej elekcji wyborczej przygotowywana jest konferencja naukowa poświęcona specyfice wyborów samorządowych na poziomie regionalnym (w danym roku wyborczym) oraz publikacja. Koordynatorzy projektu wyznaczyli kryteria tematyczne (układ treści podrozdziałów), które winna spełniać publikacja. Jej walorem jest ujednolicony schemat jakościowy i ilościowy, co pozwala na analizę i porównanie wojewódzkich elekcji wyborczych. W układzie tabelarycznym prezentuje się m.in. podmioty biorące udział w wyborach, liczbę zdobytych głosów i mandatów (z podziałem na okręgi wyborcze), frekwencję wyborczą, obliczone indeksy (proporcjonalność, rywalizacyjność, efektywną liczbę partii, agregację). Ułatwieniem dla zrozumienia specyfiki danych wyborów jest wprowadzenie – nakreślenie tła

polityczno-gospodarczego, społecznego, dokonujących się przemian w danym województwie w okresie międzyelekcyjnym, a także wyjaśnienie zasad prawa wyborczego obowiązującego dla danych wyborów.

W ramach projektu, trzykrotnie uczestniczyłam w konferencji poświęconych wyborom do sejmików województw oraz jestem współautorką dwóch publikacji: *Gra o regiony 1998 i 2002. Wybory do sejmików województw w Polsce*, pod red. Marzeny Cichosz, Roberta Alberskiego, Łukasza Tomczaka, Wrocław 2024 (rozdział: Słobodzian B., *Wybory do sejmiku województwa pomorskiego w 1998 i 2002. Czy jest szansa na zmiany w układzie sił politycznych*, s. 233-244) oraz poświęconej wyborom z 2024 r. (rozdział: Słobodzian B., *Koalicja Obywatelska odrabia straty... - sejmik województwa pomorskiego 2024*) – w przygotowaniu.

Od 2023 r. jestem członkiem ogólnopolskiego zespołu badawczego, który przygotował publikację w brytyjskim Wydawnictwie Routledge: *For Security and For Peace States and Societies of the Baltic Sea Basin and the Russian-Ukrainian War*, pod red. Jolanty Itrich-Drabarek, Marzeny Cichosz, Danuty Pleckiej, Anny Jach. Mój wkład to opracowane na temat: *The Baltic Sea states in the face of war and peace* – we współautorstwie z Joanną Kozierską, Agatą Włodkowską i Joanną Marszałek-Kawą.

Staże naukowe

Dużym wsparciem dla rozwoju naukowego, rozwinięcia umiejętności badawczych, a także poznania nowych metod dydaktycznych było odbycie stażu dydaktyczno-badawczego. Odbywałam go w Instytucie Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego w okresie 1.02. – 15.06.2024 r. pod opieką dr hab. Marzeny Cichosz, prof. UW r.

W czasie trwania stażu wzięłam udział w badaniach dotyczących wyborów do sejmików województw w latach 2018-2024 – koordynowałam badania dla województwa pomorskiego. Ponadto uczestniczyłam w zajęciach dydaktycznych *Jakościowe analizy rzeczywistości społecznej* (prowadzący: dr hab. M. Cichosz, prof. UW r), co pozwoliło mi na poznanie innej kultury prowadzenia zajęć, nowych metod badawczych. Doświadczenia te będę wykorzystywała dla podniesienia jakości prowadzonych zajęć w macierzystym instytucie, a także innych ośrodkach naukowo-badawczych. Efektem semestralnej współpracy jest zawiązanie grupy badawczej pomiędzy pracownikami Uniwersytetu Gdańskiego i Uniwersytetu Wrocławskiego, której obszarem dociekań naukowych będzie „aktywność

społeczna i polityczna obywateli”. W związku z tym planowane jest pozyskanie grantu z NCN w 2025 r.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę

Nagrody i wyróżnienia

W 2006 r. otrzymałam Indywidualną Nagrodę Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za książkę pt. *Współczesny system samorządu terytorialnego w Polsce* (Toruń 2005).

W 2016 r. zostałam wyróżniona Medalem Komisji Edukacji Narodowej za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania.

Członkostwo w towarzystwach naukowych

Od 2001 roku jestem członkiem Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych. Obecnie przynależę do sekcji „Administracji i Polityk Publicznych”.

W 2001 r. zostałam zaproszona do członkostwa w Instytucie Bałtyckim. Stowarzyszeniu Naukowo-Badawczym, działającym przy Uniwersytecie Gdańskim. Przez wiele lat pełniłam funkcję członka komisji rewizyjnej. W 2023 r. zostałam wybrana do Rady Naukowej Instytutu Bałtyckiego.

Promotor pomocniczy

Powierzono mi funkcję promotora pomocniczego w przewodach doktorskich:

- a) Irena Majewska, *Polityka instytucji europejskich wobec handlu ludźmi ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki tego zjawiska w Polsce*, promotor prof. dr hab. Andrzej Chodubski, recenzenci: dr hab. Bogusław Jagusiak, prof. nadzw. WAT, dr hab. Piotr Kwiatkiewicz, prof. nadzw. WSB w Poznaniu, obrona maj 2014 r.
- b) Piotr Hinc, *Polityka rozwoju lokalnego w działaniach władzy samorządowej miasta Żukowa*, promotor; prof. UG, dr hab. Jarosław Nocoń, recenzenci: prof. UMK, dr hab. Danuta Plecka, prof. WSPol Adam Hołub, obrona 25 kwietnia 2016 r.
- c) Szymon Kawałko, *Współczesna polityka zdrowotna w Polsce w rzeczywistości europejskiej przestrzeni ochrony zdrowia*, promotor: prof. dr hab. Andrzej Chodubski, rec. Prof. dr hab. Katarzyna Głębicka-Auleytner, dr hab. Andrzej Wierzbicki, obrona 25 maja 2016 r.

Pełnione funkcje

W ramach dotychczasowej pracy organizacyjnej można wyróżnić pełnienie funkcji na rzecz Instytutu Politologii, jak i całego Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego.

W kadencji 2016-2020 pełniłam funkcję Zastępcy Dyrektora Instytutu Politologii ds. Dydaktycznych oraz byłam członkiem Rady Wydziału Nauk Społecznych UG. Z racji pełnionej funkcji byłam członkiem Wydziałowego Zespołu ds. Ewaluacji Jakości Kształcenia. Miałam możliwość koordynować ewaluację kształcenia na wszystkich kierunkach studiów prowadzonych w Instytucie Politologii UG, a także opracowywania nowych kryteriów oceny i ewaluacji kształcenia.

W latach 2016-2020 przewodniczyłam 3 komisjom programowym dla kierunku: bezpieczeństwa narodowego, dyplomacji, politologii. Odpowiadałam za opracowanie nowych programów studiów i korektę obowiązujących, dostosowanie ich do nowych wymogów.

W 2022 r. zostałam zaproszona do współpracy w ramach Zespołu ds. Opracowania Programu Naprawczego Instytutu Politologii i Dyscypliny nauki o polityce. Celem powołania zespołu było stworzenie mechanizmów, prowadzących do poprawy jakości działalności badawczej i publikacyjnej pracowników macierzystego instytutu oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do wyzwań współczesności i nowoczesnych trendów kształcenia.

Od 1 października 2024 r. jestem członkiem Rady Wydziału Nauk Społecznych UG.

Działalność organizacyjna

Działalność naukową uzupełniam organizacyjną, chętnie biorę udział w różnych przedsięwzięciach, pozwalających mi na lepsze zrozumienie wyzwań stojący przed współczesną nauką.

Wielokrotnie pełniłam funkcję „opiekuna I roku” na kierunku politologia i bezpieczeństwo narodowe (studia licencjackie i magisterskie). W trakcie spotkań ze studentami, poza prezentacją zasad funkcjonowania uczelni, chętnie wspierałam i pomagałam im rozwiązać problemy dotyczące np. zasad organizacji szkoleń, odbywania praktyk, ubiegania się o stypendia, a także koordynowałam proces dydaktyczny w problematycznych sytuacjach.

Do moich obowiązków należało przeprowadzanie rekrutacji na studia. Wielokrotnie byłam członkiem komisji egzaminacyjnej dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych I i II stopnia na kierunki: bezpieczeństwo narodowe, dyplomacja, politologia. Pełniłam funkcję przewodniczącej komisji rekrutacyjnej dla kierunku politologia (studia pierwszego i drugiego

stopnia, studia stacjonarne i niestacjonarne) oraz bezpieczeństwo narodowe (studia pierwszego stopnia stacjonarne i niestacjonarne).

Wielokrotnie wspierałam prace organizacyjne, jako członek komisji ogólnopolskich olimpiad związane z przeprowadzeniem etapów okręgowych: Olimpiada Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym (2009-2022); Olimpiada Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym (2008-2010) – byłam autorem testów kwalifikacyjnych na etapie wojewódzkim, oraz jako przewodnicząca Komitetu Okręgowego Olimpiady Wiedzy o Laureatach Pokojowej Nagrody Nobla (2018-2021), odbywającej się w Czersku.

W 2015 r. organizowałam i prowadziłam zajęcia *Zderzenia cywilizacji w XXI w. – islam a Zachód*, w ramach Bałtyckiego Festiwalu Nauki – wydarzenia, którego celem jest upowszechnianie tematyki i osiągnięć badań naukowych oraz przybliżenie ich społeczeństwu w możliwie zrozumiałej i atrakcyjnej formie.

Regularnie biorę udział w organizacji wykładów promujących Instytut Politologii UG z okazji Dni Uniwersytetu Gdańskiego. Przygotowuję i prowadzę zajęcia pt. *Porozmawiajmy o samorządzie terytorialnym..., Jak zostać radnym?*, których celem jest zainteresowanie słuchaczy (przyszłych studentów) tematyką podejmowaną w trakcie studiów.

Organizacja konferencji naukowych

Sześciokrotnie brałam udział w pracach organizacyjnych nad przygotowaniem konferencji naukowych. W 2015 roku byłam członkiem komitetu organizacyjnego – Konferencji *Mit, symbol i rytuał w polityce*, której gospodarzem był Instytut Politologii Uniwersytetu Gdańskiego (Gdańsk, 8 maja 2015 r.) oraz Interdyscyplinarnej Konferencji Naukowej *Patologie współczesnego świata. Przemoc* - współorganizatorami był Wydział Zarządzania i Ekonomii Politechniki Gdańskiej, Ośrodek Kształcenia Ustawicznego Nauczycieli w Gdańsku i Instytut Politologii Uniwersytetu Gdańskiego (Gdańsk, 27-28 maja 2015 r.). W kolejnym roku pracowałam przy organizacji konferencji: II Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej *Patologie współczesnego świata. Imigranci – ofiar czy sprawcy patologicznych procesów współczesnych?* (Gdańsk, 26-27 kwietnia 2016 r.). Z zadowoleniem przyjąłam propozycję organizacji V Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Systemów Politycznych, którego przewodnią tematyką była *Dynamika systemów politycznych* (Gdynia, 16-17 maja 2016 r.). Wydarzenie to zgromadziło reprezentantów 19 ośrodków politologicznych w Polsce. W 2017 r. przyjąłam obowiązki organizacji Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej

Ośrodków Politologicznych w Polsce, której gospodarzem był rodzimy Instytut Politologii (Gdynia, 10-11 kwietnia 2017 r.). W trakcie przygotowywania VI Gdańskiej Konferencji Bałtyckiej *Europa Bałtycka w nowym środowisku politycznym Europy* (Gdańsk, 13 kwietnia 2018 r.) powierzono mi funkcję sekretarza konferencji.

Trzykrotnie byłam członkiem komitetu naukowego konferencji: III Gdańskiej Konferencji Bałtyckiej *Europa Bałtycka – między stabilizacją a wyzwaniami geopolityki* organizowanej przez Instytut Politologii UG (Gdańsk, 16 kwietnia 2015 r.). Dwa lata później, w 2017 r. zostałam powołana do komitetu naukowego III Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej o *Systemach Politycznych i Partyjnych – Polska, Europa, Świat. Dokąd zmierzają współczesne partie polityczne?* (Gdańsk, 9-10 marca 2017 r.). Tematyka podejmowana podczas konferencji zgromadziła wielu badaczy systemów politycznych, którzy mieli możliwość omówienia wyników własnych badań oraz podjęcia dyskusji nad przyszłością funkcjonowania partii politycznych. W dniach 29 - 31 marca 2017 r. w Gdyni odbyła się, z inicjatywy Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa i Instytutu Politologii UG, XIII Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Edukacja dla bezpieczeństwa – Terroryzm. Społeczne zagrożenie i edukacyjne wyzwania*. Zostałam zaproszona do komitetu naukowego tejże konferencji

Członkostwo w redakcjach czasopism

W ramach współpracy między ośrodkami naukowymi w Polsce zostałam powołana na stanowisko redaktora tematycznego w czasopiśmie „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne”. Funkcję tę pełniłam od 2005 do 2024 r.

Jako redaktor tematyczny koordynowałam działania związane procesem recenzowania artykułów, brałam udział w przygotowaniu do publikacji działów „Political Systems”, „Theory of Politics”, „Polityki publiczne”.

W latach 2013-2018 byłam członkiem Rady Programowej czasopisma „Cywilizacja i Polityka”, wydawanego przez Instytut Politologii UG. Od 2023 r. jestem sekretarzem redakcji.

W 2012 r. współpracowałam z redakcją ogólnopolskiego czasopisma społeczno-kulturalnego „Tygiel. Kwartalnik Kulturalny”.

Recenzje dla czasopism

„Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne” – (2005-2024)

„Zeszyty Gdańskie. Wizje i rzeczywistość” – 2020, 2021
„Studia Politicae Universitatis Silesiensis” – 2019, 2020, 2022, 2023
„Nowa Polityka Wschodnia” – 2023
„Społeczeństwo i Polityka” - 2024

Aktywność dydaktyczna

Efekty mojej pracy naukowej prezentowałam w formie zajęć dla studentów macierzystej uczelni. Opracowałam autorskie programy nauczania dla prowadzonych przeze mnie zajęć w formie wykładów, konwersatoriów i ćwiczeń z następujących przedmiotów: *Samorząd i polityka lokalna, System władzy lokalnej, Systemy samorządowe w Europie, Współpraca zagraniczna jednostek samorządu terytorialnego, Współpraca krajowa i zagraniczna jednostek samorządu terytorialnego, Praktyka współpracy administracji rządowej i samorządowej, Partycypacja publiczna w Polsce, Współczesne systemy polityczne, Ochrona własności intelektualnej*. Na zaproszenie Dziekana Wydziału Historycznego UG (od 2012 r.) prowadzę zajęcia dla studentów niemcoznawstwa (III r. st. licencjackie) - *Samorząd terytorialny w Polsce i krajach niemieckich*.

Biorę udział w realizacji zajęć tzw. wykładów wydziałowych, kierowanych do studentów wszystkich kierunków studiów Wydziału Nauk Społecznych UG poza studentami rodzimego Instytutu Politologii. Jest to inspirujące doświadczenie dydaktyczne, gdyż wymaga „innego” przygotowania się do prowadzenia zajęć, a także opracowania specjalnego programu tychże zajęć. Dotychczas prowadziłam wykłady wydziałowe: *Wprowadzenie do problematyki samorządu terytorialnego, Partycypacja publiczna w Polsce, Jak zostać radnym? – menadżer w samorządzie terytorialnym*.

Po uzyskaniu stopnia doktora powierzono mi promotorstwo prac licencjackich i magisterskich. Wypromowałam 44 prace licencjackie oraz 26 magisterskich, a także spełniłam się w roli recenzenta 349 prac dyplomowych (licencjackich i magisterskich). Z zadowoleniem stwierdzam (stanowi to także dla mnie inspirację do dalszej pracy nad poprawą jakości prowadzonych zajęć, modyfikacji treści programowych), że prowadzone przeze mnie zajęcia cieszą się zainteresowaniem studentów, co potwierdza się w wynikach ankiet „Jakość realizacji zajęć dydaktycznych” wypełnianych przez studentów.

W ramach studiów podyplomowych „Politologia” (prowadzonych w Instytucie Politologii UG) prowadziłam semestralne zajęcia z przedmiotu *Samorząd i polityka lokalna* (wykład).

Regularnie uczestniczę w kursach doszkalających, szkoleniach, warsztatach, których celem jest podniesienie jakości procesu dydaktycznego. Dzięki zdobytym umiejętnościom wprowadzam nowe metody dydaktyczne, efektywnie wykorzystuję czas trwania zajęć oraz zachęcam studentów do dyskusji, polemiki, aktywnego i zaangażowanego uczestnictwa w zajęciach. Uczestniczyłam w następujących kursach, szkoleniach (m.in. organizowane przez Centrum Doskonalenia Dydaktycznego i Tutoringu UG, Wydział Spraw Wewnętrznych, Pegaz Group, Akademickie Piątki Przystani Nauki, Fundację Instytut Rozwoju Regionalnego):

- a) *Techniki dydaktyczne, metodyka prowadzenia zajęć,*
- b) *Orientacja na proces i wyniki w ocenianiu pracy studentów – pomiędzy ocenianiem wspierającym rozwój a kontrolą,*
- c) *Twórczo i aktywizująco w pracy z tekstem naukowym – czyli jak wspierać studentów w lekturze treści trudnych,*
- d) *Szkolenie z zakresu pracy ze studentami z trudnościami natury psychicznej,*
- e) *Autoprezentacja i wystąpienia publiczne,*
- f) *Budowanie marki osobistej – Personal branding,*
- g) *Korupcja w administracji publicznej oraz Społeczne skutki korupcji*

Osiągnięcia organizacyjne oraz popularyzujące naukę

W ramach popularyzacji nauki byłam inicjatorką i współorganizatorką cyklicznego projektu. Projekt ten adresowany był (i nadal jest) do osób zainteresowanych problematyką funkcjonowania samorządu terytorialnego w Polsce, demokracji partycypacyjnej. Wiele spotkań odbyło się z młodzieżą licealną. Cel projektu to przybliżenie słuchaczom praktycznej strony zagadnień związanych z szeroko rozumianym samorządem terytorialnym m.in.: zasadami ustrojowymi jego funkcjonowania, organizacją jego władz, zadaniami i kompetencjami jego organów, a także kluczowymi zasadami uczestnictwa w wyborach do organów władzy w państwie. Spotkania te odbywają się w formie prelekcji, po której słuchacze mają możliwość zadawania pytań oraz warsztatów. Spotkania te odbyły się m.in. w:

- 1) Zespole Szkół Sportowych i Ogólnokształcących XII Liceum Gdańsk – zajęcia skierowane do II klasy liceum w zakresie edukacji obywatelskiej (2014, 2015);
- 2) Liceum Plastycznym w Gdańsku (2015, 2017);

- 3) II Liceum Ogólnokształcącym w Sopocie (2016, 2024);
- 4) Uniwersytecie Szczecińskim, Instytucie Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie – Koło Naukowe Studentów „Politolog” (2023);
- 5) Pomorskiej Szkole Wyższej, Instytucie Administracji Wydziału Społeczno-Ekonomicznego – Studenckie Koło Administracji (2023).

W ramach swoich kompetencji naukowych aktywnie uczestniczę w spotkaniach poświęconych aspektom funkcjonowania samorządu lokalnego w Polsce. Cenię sobie udział w spotkaniach organizowanych przez Wydział Oświaty i Funduszy Europejskich Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy (Urząd Dzielnicy Śródmieście), podczas których omawiane są poszczególne kwestie wynikające z realizacji zadania samorządowego, jakim jest prowadzenie placówek oświaty.

Ponadto, dla pracowników wydziału prowadziłam konsultacje dotyczące założeń reformy administracji publicznej w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem podziału województwa mazowieckiego i wydzielienia z niego m.st. Warszawy. Omówienie wielu wariantów nowego podziału administracyjnego miało przysłużyć się optymalnemu zaplanowaniu, zorganizowaniu struktur odpowiedzialnych za kreowanie i funkcjonowanie systemu oświaty.

Na zaproszenie Instytutu Edukacji i Szkoleń (Warszawa) prowadziłam zajęcia w ramach cyklu szkoleniowego *Edukacja obywatelska = aktywny obywatel*.

Interesującym wyzwaniem w mojej praktyce nauczyciela akademickiego były spotkania – prowadzenie zajęć ze słuchaczami Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Celem tych spotkań było przybliżenie (a dla wielu słuchaczy – przypomnienie) zasad funkcjonowania polskiej samorządności, problemów związanych z uczestnictwem w wyborach lokalnych oraz zachęcenie do „pozostania aktywnym seniorem”, np. poprzez członkostwo w radzie seniorów przy radzie gminnej, edukację pro samorządową na rzecz młodszych pokoleń.

Na zaproszenie Stowarzyszenia „Impuls dla Pszczółek” prowadziłam wykład popularyzatorski nt. polskiego modelu samorządu terytorialnego. Mottem przewodnim spotkania było wyjaśnienie zasad funkcjonowania samorządu gminnego, mechanizmów wybierania jego przedstawicieli ze szczególnym uwzględnieniem zasad prowadzenia kampanii wyborczych – pomysłodawcą spotkania był absolwent macierzystego instytutu a słuchaczami – mieszkańcy gminy.

Na stałe współpracuję ze „Stowarzyszeniem Morena”. Działalność stowarzyszenia skierowana jest do młodych ludzi i osób z nimi współpracujących. Celem jest aktywizacja młodzieży do czynnego udziału w decydowaniu o sprawach dla niej ważnych, wspieranie współpracy między różnymi grupami społecznymi oraz poprawa jakości życia w danym

obszarze. Nasza współpraca polega m.in. na organizacji spotkań z ekspertami, specjalistami w danej dziedzinie, promowaniu wydarzeń propagujących cel działania stowarzyszenia.

- 6. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.**

.....
(podpis wnioskodawcy)